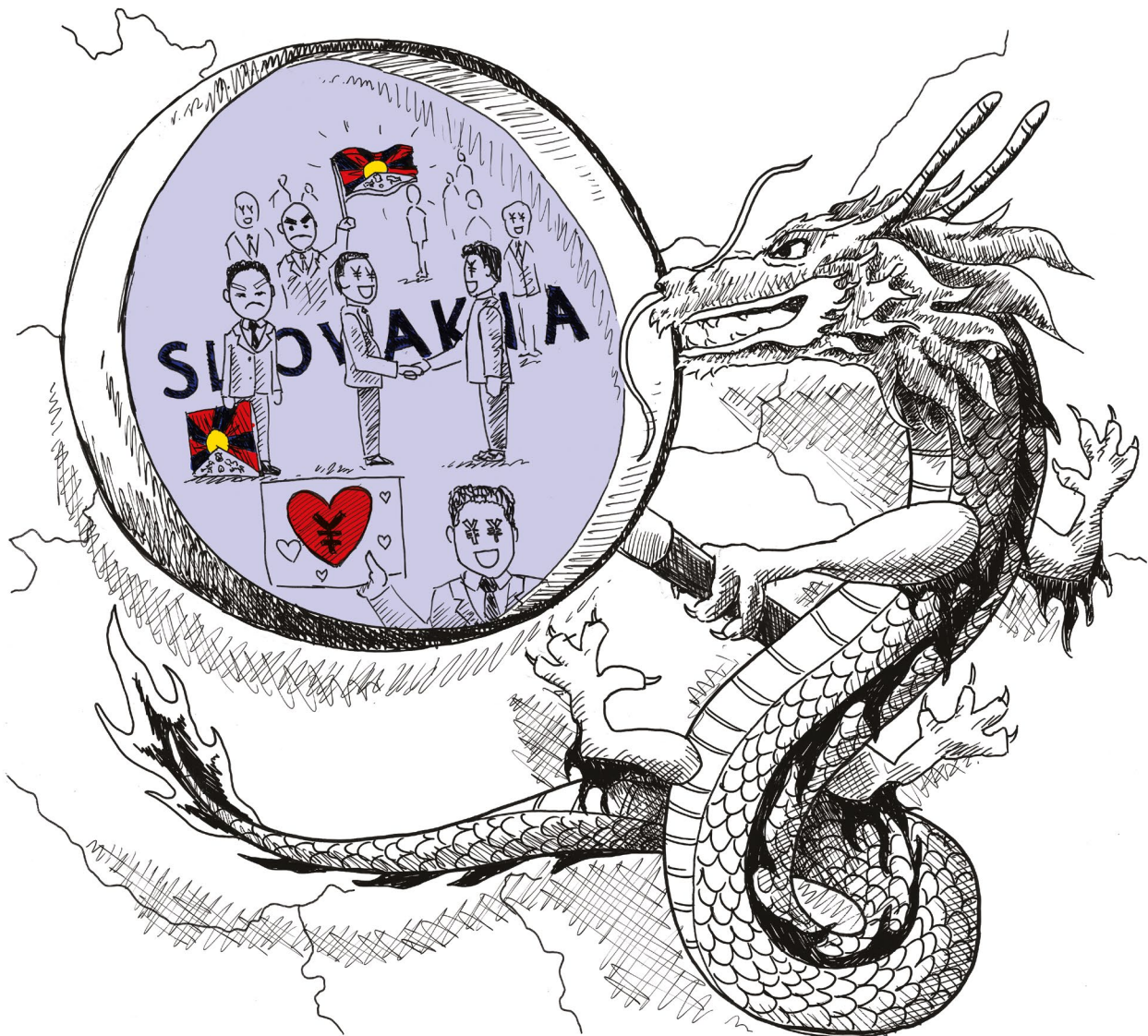

POLICY PAPER

Čínska prítomnosť na Slovensku: medzi cukrom a bičom

Matej Šimalčík, Ivana Karásková, Barbara Kelemen

MAP!INFLUENCE
MAPPING CHINESE INFLUENCE IN CENTRAL EUROPE

AMO.CZ

NED National Endowment
for Democracy
Supporting Freedom Around the World

POLICY PAPER

Čínska prítomnosť na Slovensku: medzi cukrom a bičom

Matej Šimalčík, Ivana Karásková, Barbara Kelemen

ČÍNSKA PRÍTOMNOSŤ NA SLOVENSKU: MEDZI CUKROM A BIČOM

Policy paper

August 2020

Autori – Matej Šimalčík, Ivana Karásková, Barbara Kelemen

Citácia – Šimalčík, M., Karásková, I, Kelemen, B. (2020). Čínska prítomnosť na Slovensku: medzi cukrom a bičom. Praha, Asociace pro mezinárodní otázky (AMO).

Tento policy paper bol pripravený v rámci projektu MapInfluenCE (pôvodne známi ako ChinfluenCE), ktorý mapuje čínsky vplyv v strednej Európe, a to v Česku, Poľsku, Maďarsku a na Slovensku. Jeho príprava bola podporená National Endowment for Democracy (NED).

Sadzba – Zdeňka Plocrová

Tlač – ExpresTlač - Projects s. r. o.

ASOCIÁCIA PRE MEDZINÁRODNÉ OTÁZKY (AMO)

Žitná 27/608

CZ 110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 813 460

info@amo.cz

www.amo.cz

© AMO 2020

Obsah

Zhrnutie	7
Odporúčania	9
Úvod: Výskumný postup a jeho rozsah	11
Čína na Slovensku	15
Slabý odvar slovensko-čínskej paradiplomacie	19
Rastúca sieť Konfuciových inštitútov	21
Čínsky príbeh na Slovensku	24
Biznis podporuje čínske záujmy v citlivých oblastiach	28
Záver	29
Autori	35
O MapInfluenCE	36
O AMO	37
O CEIAS	38
Zdroje	39

Nasledujúci text je zhrnutím policy paperu v anglickom jazyku „Chinese sticks and carrots in Central Europe: Logic and power of Chinese influence“ od autorov a autoriek Ivany Karáskovej, Alicje Bachulskej, Barbary Kelemen, Tamása Matury, Filipa Šeboka a Mateja Šimalčíka. Publikácia sa zaoberá vplyvom Číny v Českej republike, Poľsku, Maďarsku a na Slovensku na základe systematickej analýzy bilaterálnych vzťahov týchto krajín s Čínou od roku 2006.

V tejto skrátenej slovenskej verzii nájdete okrem zhrnutia kompletného reportu aj odporúčania, metodologickú časť a kapitolu o čínskej prítomnosti na Slovensku.

Publikácia bola vytvorená ako súčasť projektu MapInfluenCE (predtým známeho ako ChinfluenCE), ktorý vedie český think tank AMO (Asociácia pre medzinárodné otázky) s podporou National Endowment for Democracy (NED). Kompletný policy paper nájdete na stránke www.mapinfluence.eu.

Zhrnutie

- V strednej Európe je Čínska ľudová republika relatívne novým hráčom, a teda nemá vybudované dostatočné štruktúry, ktoré by jej dovolili používať priamu moc. Stredná Európa preto poskytuje zaujímavý príklad ako si Čína buduje svoj vplyv od nuly a dovoľuje nám sledovať stratégie a taktiky, ktoré na tento účel používa. Štúdia skúma čínsku stratégiu na príkladoch odmeňovania („cukor“) a nátlaku („bič“).
- Čína vo vyšehradských krajinách (V4) nepoužíva jeden univerzálny prístup. Aj keď sú cieľ vytvoriť priateľské prostredie a stratégie, ktorú na to Čína vo V4 používa podobné, konkrétne taktiky sa medzi krajinami líšia v závislosti od miestnej politiky, geopolitických vzťahov a úrovne interakcií.
- V Maďarsku Čína používa výhradne „cukor“, bez potreby využívať „bič“. V Poľsku používa hlavne „cukor“, zatiaľ čo v Česku, krajine, ktorá má tradíciu oponovania Číne, používa zmes „cukru“ a odnedávna čoraz viac aj „biča“. Na Slovensku je vplyv Číny relatívne obmedzený, a teda aj samotný koncept „cukru“ a „biča“ má len obmedzenú aplikovateľnosť, keďže Peking zostáva na okraji slovenského záujmu. S narastajúcou interakciou na viacerých úrovniach a kritickejším postojom vlády v otázke ľudských práv je možné očakávať narastajúcu čínsku snahu používať „cukor“ a v prípade neúspechu „bič“.
- Čína sa pri etablovaní svojho vplyvu v pre ňu neobvyklom prostredí spolieha na miestne politické a ekonomické elity, ktoré majú vlastné záujmy na spolupráci s Čínou.
- Čína sa od začiatku 21. storočia stala oveľa viac aktívnou na úrovni medzivládnych interakcií. Táto úroveň vzťahov medzi stredoeurópskymi krajinami (vrátane vzťahov medzi politickými stranami) sa objavila ako prvá. V snahe o vytvorenie vzťahov zvyknú čínske taktiky smerovať primárne k používaniu „cukru“. Používanie „biča“ je spojené najmä s otázkami čínskej suverenity, a to hlavne čo sa týka Taiwanu alebo Tibetu. Naopak, pri kritike ľudskoprávných problémov alebo v prípade Huawei zatiaľ „biče“ neboli použité.
- Čínska taktika zahŕňa signalizovanie použitia „bičov“ a ich rozsahu, pred ich skutočným nasadením s cieľom primäť súpera aby uhol. Efektívnosť „bičov“ je pritom závislá od toho či ich Čína aj vie využívať a akú prípadnú škodu môžu vyvolať v cieľovej krajine. V strednej Európe sú potenciálne škody obmedzené.
- Donucovacie prostriedky využívané Čínou sa neobmedzujú na odvetné opatrenia len v rovnakej oblasti, kde došlo k rozporu (napr. medzivládne

vzťahy). Čína spravidla pristupuje k protiopatreniam naprieč viacerými úrovňami vzájomných vzťahov (napr. vzťah so stredoeurópskymi firmami). Toto zistenie podporuje tvrdenie, že čínska vláda zasahuje do všetkých úrovni bilaterálnej interakcie.

- Analýzu použitia nátlakových metód zo strany Číny komplikujú aktivity miestnych politických prostredníkov. Sú to totiž práve miestni aktéri, ktorí (spolu)formujú obraz Číny, a ktorí sú hlavnou hybnou silou, prostredníctvom ktorej Čína šíri vplyv v cieľovej krajine. Čína pritom využíva miestnych aktérov aj k zverejneniu niektorých odmien a hrozieb.
- Čína k ponúkaniu odmien využíva viacero inštitúcií a aktérov na rôznych úrovniach. Ukázkovým príkladom je Oddelenie medzinárodných stykov Komunistickej strany Číny (KSC), ktoré je aktívne v nadväzovaní a udržiavaní vzťahov so súčasnými a budúcimi politikmi, ako aj v oblasti medzilidských vzťahov medzi miestnym obyvateľstvom a čínskymi občanmi.
- Čína je aktívna aj na nižšej ako celoštátnej úrovni, kedy nadväzuje partnerstvá na obecnej a regionálnej úrovni. Tieto aktivity boli zatiaľ zväčša nepovšimnuté miestnymi politikmi, odborníkmi a novinármi.
- Najdynamickejšie sa rozvíjajúcim aspektom čínskej aktivity vo V4 je spolupráca na medzilidskej úrovni, ktorej však doteraz nebola venovaná dostatočná pozornosť. Akademická spolupráca sa vyvíjala na bilaterálnej ako aj multilaterálnej úrovni. Narastal aj počet Konfuciových inštitútov, a to napriek medzinárodnej kritike voči ich možnému vplyvu na akademickú slobodu a obmedzovanie kritickej diskusie o Číne.
- Pandémia COVID-19 pritiahla pozornosť na čínske aktivity, ktoré mali za cieľ ovplyvňovať verejnú mienku o Číne. Na tento účel Čína využíva aj lokálnu čínsku diaspóru.
- Čínske veľvyslanectvá vo všetkých krajinách strednej Európy, s výnimkou Maďarska, publikujú v alternatívnych alebo okrajových médiách, no paralelne sa snažia preniknúť aj do mainstreamových médií. Spolupráca s médiami, či už formou publikovania špeciálnych príloh, dohôd o zdieľaní obsahu alebo prostredníctvom vysielania Čínskeho rozhlasu pre zahraničie (China Radio International – CRI) v miestnych jazykoch, má za cieľ zlepšovať obraz Číny v regióne. Napriek viacerým pokusom čínskych entít je mediálny dosah týchto aktivít značne obmedzený a mainstreamové médiá vykazujú značnú odolnosť voči čínskemu naratívu.
- Vzťahy Číny s EÚ a USA ovplyvňujú aj vzťahy s krajinami V4, najmä v bezpečnostnej oblasti. Krajiny V4 rozvíjajú vzťahy s Čínou opatrne, aby neohrozili svoje spojenectvo s USA. Rastúce geopolitické súperenie USA a Číny sa odráža najmä v otázke účasti čínskych spoločností na budovaní siete 5G.

Odporúčania

- Slovensko by malo realisticky zhodnotiť význam spolupráce s Čínou v porovnaní s významom spolupráce s inými krajinami alebo medzinárodnými organizáciami, najmä členskými štátmi EÚ ale aj inými východoázijskými krajinami. Atraktivita Pekingu vo veľkej miere vyplýva zo značne nadhodnotených predstáv o Číne ako dôležitom partnerovi Slovenska.
- V rámci interakcie s Čínou je nutné trvať na vysokej miere transparentnosti, a to obzvlášť v oblastiach investícií, úverového financovania a verejných zákaziek, ktoré môžu vytvárať rizikové vzťahy závislosti.
- Slovensko by malo byť aktívnejšie pri formulovaní spoločnej politiky EÚ voči Číne, kde by malo jednak hájiť svoje vlastné záujmy a zároveň prinášať vlastné skúsenosti a upozorňovať na príklady dobrej i zlej praxe rozvoja vzťahov s Čínou. V rámci platformy 17+1 by sa Slovensko malo usilovať o jej väčšiu transparentnosť a vo väčšej miere koordinovať svoj postup s ďalšími krajinami strednej a východnej Európy.
- Vzhľadom na nízku ekonomickú závislosť na Číne sa Slovensko (podobne ako ďalšie stredoeurópske štáty) nemusí obávať zapájania sa do kritickej diskusie o Číne, vrátane diskusie o stave ľudských práv v Číne.
- Slovensko by malo vykonať hĺbkový audit vzťahov s Čínou s cieľom zhodnotiť rolu jednotlivých aktérov a efektivitu ich prístupu k Číne. Následne by Slovensko malo revidovať svoj celkový prístup (stratégiu) k Číne tak, aby obsahovala jasné a merateľné ciele (KPIs) a prostriedky na ich dosiahnutie. Stratégia sa nemôže obmedzovať len na hospodársky aspekt vzťahov, ale musí reflektovať aj politické, bezpečnostné a ľudskoprávne aspekty.
- Slovensko by malo definovať jasné pravidlá a odporúčania pre samosprávy, ktorými by sa riadili za účelom minimalizovania zneužitia spolupráce na krajskej a obecnej úrovni na dosahovanie čínskych politických cieľov. Šlo by o vhodný doplnok k celoštátnej stratégii voči Číne.
- Je potrebné obmedzovať možnosti Komunistickej strany Číny vytvárať alternatívne platformy medzistraníckej diplomacie, ktorými Čína obchádza štandardné diplomatické kanály. Účasť na týchto platformách slúži na legitimizovanie Komunistickej strany Číny ako leninistickej štátostrany a narúša integritu slovenskej zahraničnej politiky.

- Na základe českej skúsenosti je vhodné nastaviť pravidlá limitujúce možnosť Číny využívať bývalých politikov a vysokopostavených štátnych úradníkov ako pro-čínskych lobistov, a tým obmedziť možnosť využitia ich politického kapitálu v prospech cudzej mocnosti. Za týmto účelom je potrebné revidovať obmedzenia po skončení výkonu verejnej funkcie ustanovené v Ústavnom zákone o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov.
- Slovensko musí bezpodmienečne implementovať národný mechanizmus na preverovanie bezpečnostných rizík zahraničných investícií, nakoľko Čína na presadzovanie svojich politických záujmov často využíva investície (alebo ich prísluš).
- Na účely čínskych investícií je potrebné médiá považovať za strategické odvetvie a preverovať prípadné bezpečnostné riziká čínskych investícií do mediálneho sektora.
- Slovensko sa nemôže spoliehať na zahraničnú expertízu a malo by sa snažiť o vytvorenie vlastnej silnej expertízy na Čínu. Slovensko by preto malo významne podporiť vzdelávanie a prípravu novej generácie odborníkov na Čínu. Podpora sa nesmie obmedzovať len na štúdium jazyka, ale je potrebné apelovať aj na vzdelávanie v oblastiach čínskej zahraničnej, bezpečnostnej, ekonomickej a domácej politiky ako kľúčových determinantov čínskych aktivít v zahraničí.
- Univerzity musia pri spolupráci a rokovaní s čínskymi náprotivkami postupovať obozretne a dbať na potenciálne bezpečnostné riziká zneužívania zdanlivo neškodnej akademickej spolupráce na spravodajské a propagandistické ciele Číny.
- Podpora nezávislej žurnalistiky má zásadný význam pre zvyšovanie informovanosti verejnosti o prínosoch a rizikách spolupráce s Čínou.

Úvod:

Výskumný postup a jeho rozsah

Ivana Karásková

Asociácia pre medzinárodné otázky (AMO)

Ako sila Číny narastá, začínajú byť jej aktivity, vrátane pokusov o zabratie vlastnej sféry vplyvu, vnímané v kontexte mocenskej politiky. Takéto problémy sa sústredili hlavne do oblasti východnej Ázie a širšej oblasti Ázie a Tichomoria, avšak od oznámenia Novej hodvábnnej cesty v roku 2013 sa rozšírili aj do vzdialených oblastí subsaharskej Afriky, Latinskej Ameriky a Európy.

V niektorých oblastiach, akými je napríklad stredná a východná Európa, je Čína relatívne novým aktérom, ktorý nedisponuje dostatočnou infraštruktúrou pre priame využívanie svojej moci. Táto oblasť preto poskytuje zaujímavý priestor na štúdium toho, ako sa čínsky vplyv rozvíja v podstate „od piky“ a na sledovanie toho, akú stratégiu a taktiku v tejto súvislosti Čína používa.

Aj keď Čína určite vie využiť v strednej Európe svoju moc priamo, jej dosah je značne limitovaný vzhľadom na vzdialenosť medzi krajinami a ich geostrategickú lokalitu (čo prakticky anuluje možnosť použitia tvrdej vojenskej moci proti štátom strednej Európy), relatívne nízku úroveň ekonomických vzťahov (čo obmedzuje využiteľnosť ekonomických sankcií) a donedávna aj obmedzenému rozmeru politických vzťahov (ktorý spochybňuje dosah diplomatických sankcií).

Táto štúdia mapuje nástroje, ktoré Čína využíva na získanie vplyvu na Slovensku. Osobitná pozornosť je venovaná „mäkkým“ súčasťam čínskej moci, akými sú napríklad verejná diplomacia a propaganda, keďže aj tieto sa vedia stať efektívnymi nástrojmi v situáciách, kedy sú „tvrďšie“ aspekty moci, akými sú vojenská alebo ekonomická moc, len ťažko využiteľné, ako tomu je v strednej Európe. Táto publikácia predstavuje prvý pokus systematicky zmapovať čínsky vplyv na Slovensku so zameraním na využívanie verejnej diplomacie a jej efektívnosť. Hlavná hodnota tejto publikácie spočíva v rigoróznom výskume zameranom na prejavy diplomatického úsilia Číny za posledných 15 rokov. Výskum sa okrem iného opiera aj o zdieľanie vedomostí o podobe čínskych aktivít v strednej Európe v rámci projektu MapInfluenCE vedený českou Asociáciou pre medzinárodné otázky (AMO).¹

Štúdia čerpá z typológie vzťahov, ktorú navrhol Jarol B. Manheim.² Manheim rozlišuje tradičnú diplomaciu od verejnej diplomacie na základe toho, akí aktéri sa na nej podieľajú.³ Manheimova koncepcia je v tejto štúdii mierne upravená, nakoľko sa sústredí nie len na vzťahy na celoštátnej úrovni, ale aj na paradiplomaciu (diplomaciu, ktorá sa odohráva na nižšej ako celoštátnej úrovni, akou sú napríklad vzťahy medzi krajinami a obcami). Vzťahy medzi diplomatmi sú zase vnímané ako súčasť medzivládnej interakcie. Štúdia ďalej rozširuje Manheimovú typológiu o dva ďalšie druhy vzťahov (vzťahy medzi čínskymi firmami a lokálnou populáciou a vzťahy medzi čínskymi

firmami a miestnou vládou). Toto rozšírenie reaguje na to, že Čína na presadzovanie svojich záujmov často využíva štátne podniky (napr. CITIC), ako aj nominálne súkromných podnikateľov (napr. Huawei). Nakoľko tento výskum bol realizovaný počas pandémie COVID-19, autori sa rozhodli do jeho rozsahu zahrnúť aj otázky tzv. „rúškovskej diplomacie“, ktorú Peking vykonával počas pandémie.

Samozrejme, všetky krajiny využívajú verejnú diplomaciu na presadzovanie vlastných záujmov v zahraničí. Na rozdiel od demokratických krajín Čína predstavuje špecifický prípad, v ktorom všetky typy zahraničných vzťahov zahrňajú v rôznej podobe aj čínsku vládu. To sa týka aj vzťahov medzi slovenskou a čínskou verejnosťou, kedy čínska vláda tieto vzťahy povoľuje alebo poskytuje zdroje na ich nadväzovanie. Čínska vláda preniká do všetkých domén vzťahov, či už sú to medziľudské vzťahy, vzťahy medzi mestami, alebo pôsobenie čínskych firiem na Slovensku.

Aj napriek tomu, že čínska vláda je prítomná v podstate pri každej interakcii s čínskymi entitami, publikácia rozlišuje medzi viacerými úrovňami vzťahov. Takáto klasifikácia totiž odráža čínsku rétoriku, v ktorej sa jednotlivé typy vzťahov rozlišujú (za predpokladu, že to vyhovuje čínskym záujmom). V praktickej rovine však môže byť určenie typu vzťahu náročné. Ako príklad ťažko kvalifikovateľného vzťahu je možné uviesť otváranie priamych leteckých spojení s Čínou a strednou Európou alebo rokovania o vypožičaní pandy pre miestne ZOO. V týchto prípadoch sa totiž opakovane angažovali na jednej i druhej strane odlišní aktéri. Pre prehľadnosť štúdie však bolo potrebné – napriek spornosti niektorých prípadov – zaradiť príklady odmien a postihov do jedinej kategórie najlepšie vystihujúcej podstatu interakcie. Zaradenie zároveň komplikuje aj výskyt aktivít domácich aktérov a prostredníkov, ktorí komunikujú „v mene“ čínskych subjektov (či už otvorene alebo skryto s nepriamymi indíciami spriaznenosti s čínskymi aktérmi). Štúdia na takéto prípady upozorňuje a označuje prípady kedy bolo použitie „cukru“ alebo „biča“ komunikované len miestnymi aktérmi a nie priamo čínskymi entitami.

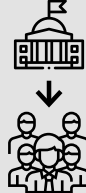
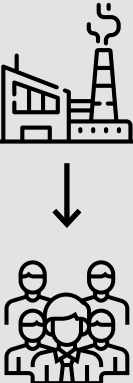
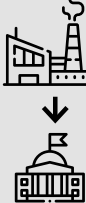
V neposlednom rade je potrebné upozorniť, že štúdia sa sústreďujú na čínske nástroje získavania vplyvu, ktoré môžu byť zdokumentované z verejne dostupných zdrojov. Vzťahy medzi Čínou a krajinami strednej Európy sú však komplexné a často reakčné. Štúdia sa však zameriava iba na aktivity Číny, pričom sa zámerne nevenuje aktivitám domácich slovenských aktérov. Okrem toho sú niektoré vzťahy naviazané na platformu 17+1, čo komplikuje rozlíšenie bilaterálnej interakcie s tou, ktorá vyplýva z platformy 17+1.

Nasledujúca tabuľka sumarizuje rôzne druhy vzťahov podľa zainteresovaných aktérov a uvádza príklady nástrojov, ktoré Čína používa aby dosiahla svoje ciele v strednej Európe. „Cukor“ označuje odmeny alebo nástroje, ktoré sú vnímané ako pozitívne a atraktívne pre lokálnych aktérov. „Bič“ predstavuje donucovanie, nátlak a ďalšie záporné nástroje slúžiace na trestanie lokálnych aktérov.

TABUĽKA 1: SUMÁR NÁSTROJOV ČÍNSKEJ VEREJNEJ DIPLOMACIE V STREDNEJ EURÓPE⁴

Druh vzťahu	Odmena („cukor“)	Nátlak („bič“)
<p>MEDZIVLÁDNE VZŤAHY (VZŤAH MEDZI ČÍNSKOU A LOKÁLNOU VLÁDOU)</p> 	<ul style="list-style-type: none"> → zvýšený počet diplomatických návštev, návštevy vysoko postavených politikov (prezident, premiér, ministri) → sponzorované zahraničné cesty politikov (napr. prostredníctvom parlamentných skupín priateľstva) → podpísanie medzinárodných zmlúv na vysokej úrovni (napr. strategické partnerstvá) → posilňovanie vzťahov medzi politickými stranami → podpora na medzinárodných fórach (napríklad podpora kandidátov vo voľbách do orgánov medzinárodných organizácií) → zriaďovanie priamych leteckých liniek → prísľub investície → rúšková diplomacia 	<ul style="list-style-type: none"> → vyhýbanie sa / ignorovanie predstaviteľov štátu → rušenie štátnych návštev → obmedzenie alebo zmrazenie diplomatických vzťahov → pozastavenie rokovaní o hospodárskej spolupráci → odloženie zriaďovania nových / rušenie / hrozba presmerovania zavedených priamych leteckých liniek * → hrozba odvety opatrení proti zahraničným spoločnostiam pôsobiacim v Číne
<p>PARADIPLOMACIA</p> 	<ul style="list-style-type: none"> → kultivácia väzieb na nižšej ako celoštátnej úrovni → prísľub investícií → sponzorované návštevy regionálnych alebo obecných zástupcov do Číny → uzatváranie sesterských zmlúv medzi mestami / krajmami → pandia diplomacia** → rúšková diplomacia → regionálna kooperácia a investičné projekty → zriadenie dopravných (železničných) liniek 	<ul style="list-style-type: none"> → vypovedanie zmlúv (napr. sesterských medzi mestami) → nátlak na komunálnych politikov → ukončenie rokovaní o zapožičaní pandy
<p>MEDZIĽUDSKÉ VZŤAHY (VZŤAHY MEDZI LOKÁLNOU VEREJNOSŤOU; PEOPLE-TO-PEOPLE)</p> 	<ul style="list-style-type: none"> → zakladanie a prevádzka Konfuciových inštitútov a Konfuciových tried → šírenie pozitívneho obrazu o Číne prostredníctvom miestnych médií (mediálna spolupráca, lokálne pobočky čínskych médií a pod.) → sponzorované návštevy pre mimovládnych aktérov (novinárov, akademikov alebo členov mimovládnych organizácií) → zakladanie mimovládnych organizácií v strednej a východnej Európe → intenzifikácia akademickej spolupráce → sponzorovanie kultúrnych podujatí → projekty mládežníckej spolupráce (napr. program „Most pre budúcnosť“) → spolupráca so skupinami priateľstva → využívanie čínskej diaspóry → rúšková diplomacia na nižšej úrovni (napr. medzi univerzitami) → zriaďovanie pobočiek čínskych think tankov (napr. China-CEE Institute v Budapešti) 	<ul style="list-style-type: none"> → zrušenie pozvania do Číny → demonstrácie organizované čínskym veľvyslanectvom / zneužitie čínskej diaspóry

Čínska prítomnosť na Slovensku: medzi cukrom a bičom

<p>VZŤAHY MEDZI ČÍNSKOU VLÁDOU A MIESTNOU VEREJNOSŤOU</p> 	<ul style="list-style-type: none"> → čínske vládne štipendiá → šírenie obsahu tvoreného čínskymi zástupcami prostredníctvom lokálnych médií (prítomnosť na sociálnych médiách, komentáre čínskych diplomatov v novinách) → rúšková diplomacia (s využitím čínskej diaspóry) → spolupráca s lokálnymi influencerami (napr. v Poľsku) 	<ul style="list-style-type: none"> → kritické komentáre čínskych veľvyslancov v lokálnych médiách
<p>VZŤAHY MEDZI ČÍNSKIMI SPOLOČNOSŤAMI A MIESTNOU VEREJNOSŤOU</p> 	<ul style="list-style-type: none"> → sponzorovanie podujatí (kultúrnych, športových, akademických atď.) → advertoriály (platené články, ktoré vytvárajú zdanie redakčného obsahu, no v skutočnosti podporujú spoločnosť alebo jej názory) → sponzorovanie nezávisle sa tváriacich analýz (napr. v Česku analýzy nákladov, ktoré by vznikli v prípade vylúčenia Huawei z budovania 5G sietí) → akvizícia médií s cieľom kontrolovať spravodajstvo o Číne → investícia do miestnych športových klubov → rúšková diplomacia → finančná podpora na založenie a fungovanie Konfuciových inštitútov → odmeny za víťazstvo v študentských súťažiach (napr. program „Seeds for the Future“) → spolupráca čínskych firiem s akademickou obcou (napr. Huawei Authorized Information and Network Academy v Poľsku, spoločný vedecký výskum Huawei a Slovenskej akadémie vied alebo spolupráce Huawei s Českým vysokým učením technickým) 	<ul style="list-style-type: none"> → odstránenie negatívnych zmienok o Číne z médií po ich akvizícii čínskou spoločnosťou → hrozba zrušenia investície*
<p>VZŤAHY MEDZI ČÍNSKIMI SPOLOČNOSŤAMI A VLÁDOU (NA RÔZNYCH ÚROVNIACH)</p> 	<ul style="list-style-type: none"> → rúšková diplomacia (dary ochranných pomôcok zo strany čínskych firiem pre štátne inštitúcie) → strategické partnerstvá firiem s vládou (napr. medzi Huawei a BorsodChem, Yanfeng, Bank of China alebo Wescast-Bohong v Maďarsku) → otvorenie regionálnej centrály podniku v stredoeurópskej krajine (ako tvorcu pracovných miest a platcu daní) 	

Zdroj: autori

Poznámky: * Hrozby boli v strednej Európe zverejnené len miestnymi aktérmi a nie priamo čínskymi štátnymi aktérmi.

** „Pandia diplomacia“, t. j. vypožičanie pandy môže spadať pod rubriku medzivládnej spolupráce, paradiplomacie alebo vzťahov medzi čínskou vládou s miestnou verejnosťou. Na základe poľskej skúsenosti sa ju autori v tejto štúdii rozhodli zaradiť pod paradiplomaciu, i keď v českom prípade čínska strana trvala na zapojení najvyšších politických špičiek v rokovaniach o výpožičke pandy.

Čína na Slovensku

Či už je to vzdialenosťou, alebo rozdielnou politickou históriou, Slovensko sa okrem častých (v porovnaní s ostatnými ázijskými krajinami) stretnutí s vysoko postavenými Čínskymi politikmi dlhší čas nejakým významne o Čínu nezaujímal. V období od 1993-2008 vyslalo Slovensko do Číny osem oficiálnych návštev, pričom bývalý premiér Róbert Fico navštívil Čínu trikrát.⁵ Počas tohto obdobia sa slovenskí zástupcovia vyhýbali vyvolávaniu kontroverzie ohľadom čínskeho prístupu k ľudským právam. Opatrný prístup k otázkam senzitívnym pre Čínu bol jednak prejavom slovenskej snahy o zlepšenie ekonomických vzťahov s Čínou, zároveň však pramenil z nedostatku silnej ľudskoprávnej tradície, ktorú napríklad v susednej Českej republike zosobňovala osoba prezidenta Václava Havla.⁶

Po roku 2009 nastali dve dôležité vonkajšie zmeny, ktoré prispeli ku zmene vnímania a následne aj vzťahov medzi Slovenskom a Čínou. Po prvé, Slovensko sa etablovalo ako člen Európskej únie (do ktorej vstúpilo v 2004), čo zvýšilo jeho atraktivitu ako potenciálnej destinácie pre čínske investície.⁷ Po druhé, celosvetová finančná kríza vytvorila tlak na hľadanie alternatívnych trhov, vďaka čomu sa z Číny, zvlášť po zvážení čínskeho príspevku do svetového HDP v roku 2009,⁸ stal v očiach slovenských politikov zaujímavý potenciálny partner. Slovenský export do Číny po svetovej ekonomickej kríze zaznamenal stály nárast vďaka slovenskému automobilovému priemyslu.⁹ Toto značilo že z Číny sa môže stať do budúcnosti oveľa významnejší partner.

Avšak slovenská zahraničná politika voči Číne sa v realite veľmi nezmenila. Aj keď medzi jednotlivými vládami boli malé rozdiely v prístupe k dodržiavaniu ľudských práv v Číne, všetky slovenské vlády zdieľali opatrný prístup, so zameraním na hospodárske vzťahy.¹⁰

Historická návšteva Hu Jintaa na Slovensku v roku 2009 bola významným zlomom spojeným so stretnutiami Hua a vysokých slovenských predstaviteľov. Návšteva sa odohrala pri príležitosti 60. výročia nadviazania diplomatických vzťahov medzi krajinami a bola prvou návštevou čínskeho prezidenta na Slovensku od vyhlásenia nezávislosti v roku 1993. Občianska spoločnosť na Slovensku sa pri príležitosti Huovej návštevy postavila proti tradične opatrnému prístupu vlády k otázke ľudských práv v Číne. Napriek neochote slovenských zástupcov otvoriť pre Čínu citlivú tému sa skupinka miestnych ľudskoprávných aktivistov rozhodla zorganizovať protest pred Prezidentským palácom, ktorý skončil roztržkou s podporovateľmi čínskeho prezidenta.¹¹ Viacero aktivistov bolo zatknutých a stret sa dostal do záujmu médií, kde väčšina slovenskej verejnosti sa postavila na stranu protestujúcich.¹²

K oživeniu kontaktov medzi Slovenskom a Čínou prispelo aj zriadenie platformy 17+1, ktorá združuje Čínu s krajinami strednej a východnej Európy (SVE).¹³ Okrem platformy 17+1, využívajú slovenskí diplomati a diplomatky ako komunikačný kanál s Čínou aj platformy V4+Čína a najmä EÚ-Čína. Od roku 2012 sa zintenzívňovala aj spolupráca na bilaterálnej úrovni. Počas desiateho a jedenásteho stretnutia Slo-

vensko-Čínskej komisie pre ekonomickú spoluprácu v rokoch 2013 a 2015 navštívil Slovensko vtedajší vicepremiér Hui Liangyu.¹⁴

Významnými hnacími silami v spolupráci boli Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka a Ministerstvo dopravy, ktoré sa sústredili na prehĺbenie medzištátnej spolupráce v oblastiach dopravy, pôdohospodárstva a lesníctva.¹⁵ Od roku 2012, Ministerstvo hospodárstva hostilo viaceré delegácie z čínskeho poľnohospodárskeho sektora. Bývalý čínsky veľvyslanec na Slovensku Pan Weifang sa stretol v rokoch 2013 a 2015 so štátnou tajomníčkou Ministerstva pôdohospodárstva Magdalénou Lacko-Bartošovou, s ktorou diskutoval o slovenskom exporte do Číny.¹⁶ Ministerstvo pôdohospodárstva prišlo aj s iniciatívou exportu a certifikácie slovenských mliečnych výrobkov a bravčového mäsa pre čínsky trh. Ministerka Gabriela Matečná spolu s predsedom Slovenskej národnej strany a predsedom parlamentu Andrejom Dankom dokonca kritizovali novozvolenú prezidentku Čaputovú za kritiku ľudskoprávnych pomerov v Číne počas jej stretnutia s Wang Yim v roku 2019.¹⁷

V roku 2017 bolo v Bratislave vytvorené Virtuálne centrum pre transfer technológií medzi Čínou a krajinami strednej a východnej Európy. Centrum vzniklo za účelom posilnenia kooperácie medzi Čínou a krajinami SVE v oblasti inovácií a zdieľania technológií. Centrum takisto vypomáhalo pri organizácii konferencie medzi Čínou a krajinami SVE, ktorá sa konala v Bratislave v roku 2017.¹⁸ Okrem toho centrum organizovalo v regióne aj viacero seminárov a workshopov o transfere technológií a príbuzných témach.

Vzťahy medzi Čínou a Slovenskom je možné charakterizovať ako vlažnú pragmatickú kooperáciu v obmedzenom množstve sektorov, ktorá je poháňaná hlavne záujmom Slovenska o prístup na čínsky trh. Pokiaľ ide o čínske metódy „cukru a biča“, prevažuje skôr „cukor“, no aj to v obmedzenom množstve.

Azda najmarkantnejším použitím metódy „cukru“ na medzivládnej úrovni vzťahov bola podpora slovenského kandidáta Miroslava Lajčáka počas voľby generálneho tajomníka OSN v roku 2016.¹⁹ Lajčák, ktorý do marca 2020 pôsobil ako minister zahraničných vecí, sa stretol s rôznymi čínskymi zástupcami či už ako minister, alebo ako predseda valného zhromaždenia OSN.²⁰ To indikuje existenciu pozitívnych vzťahov medzi čínskymi zástupcami a slovenským ministrom, ktorý viackrát obhajoval ideu posilňovania spolupráce s Čínou.²¹

Čína opakovane signalizovala ochotu používať metódy, ktoré je možné charakterizovať ako používanie „biča“ v prípadoch, ktoré sa dotýkali čínskych kľúčových záujmov (Tibet, Taiwan, Xinjiang atď.). Hlavný odklon od čínskeho benevolentného prístupu ku Slovensku nastal po stretnutí vtedajšieho prezidenta Andreja Kisku s duchovným vodcom Tibetu dalajlámom v roku 2016.²² V reakcii na toto stretnutie sa čínske Ministerstvo zahraničných vecí vyhrážalo, že prijme odvetné opatrenia, nakoľko Čína stretnutie interpretovala ako porušenie „politického základu čínsko-slovenských vzťahov“.²³ Vyhlásenie bolo nasledované ročným ochladením diplomatických vzťahov. Vzťahy sa začali dostávať do normálu až na konci roka 2017 po šiestom samite platformy 17+1, počas ktorého Čína prejavila záujem o kooperáciu v colnej oblasti a oblasti nákladnej železničnej dopravy.²⁴ Je však dôležité poukázať na to, že počas obdobia diplomatického ochladenia nezaznamenalo Slovensko žiadne negatívne dopady na svoju ekonomiku. Podľa údajov Svetovej banky vzrástli čínske exporty na Slovensko z 1,13 milióna v roku 2015 na 1,26 milióna v roku 2016.²⁵ Tento

trend potom pokračoval aj počas rokov 2017 a 2018, čo naznačuje že politické vzťahy nemajú až taký významný vplyv na vzťahy ekonomické.

Po stretnutí s dalajlámom v roku 2016 sa vrchní slovenskí predstavitelia vrátili k opatrnejšiemu prístupu ku Číne s cieľom znovu otvoriť komunikačné kanály. Počas Eurázijského samitu v roku 2018 alebo počas stretnutia s čínskym veľvyslancom sa Andrej Danko, predseda parlamentu, opakovane pokúšal pozvať svoj čínsky náprotivok na Slovensko. Z čínskej strany však toto pozvanie zostalo nezodpovedané.

Po zvolení Zuzany Čaputovej za prezidentku sa Slovensko začalo znova stavať kritickejšie k otázke porušovania ľudských práv v Číne. V júli 2019 sa Čaputová stretla s ministrom zahraničia Wang Yim, počas ktorého prezidentka vzniesla kritiku nedorozúšťania ľudských práv v Číne. Avšak podobne ako v prípade Kiskovho stretnutia s dalajlámom, išlo o izolovaný prípad prezidentskej zahraničnej politiky, ktorý sa nestretol s pochopením vládnej koalície. Aj keď sa samotné stretnutie odohralo bez väčších problémov, niektorí vládni politici, ako napríklad slovenský poslanec Ľuboš Blaha, využili prezidentkine poznámky ohľadom ľudskoprávnej situácie v Číne na jej kritiku.²⁶ Aj keď Čaputovej postoj je v súlade s oficiálnym pohľadom Európskej únie, jej vyjadrenia boli označené za problematické Gabrielou Matečnou, ministerkou pôdohospodárstva, ktorá sa obávala o možné následky na exporty slovenských mliečnych výrobkov.²⁷ Napriek znepokojeniu však Čína formálne nereagovala na prezidentkine poznámky, ktoré nemali žiaden významnejší dopad na slovensko-čínske vzťahy.²⁸ Čínske nereagovanie na Čaputovej kritiku môže byť vysvetlené tým, že prezidentka neprekročila medze oficiálneho postoja EÚ a vzniesla túto kritiku počas stretnutia za zavretými dverami s Wang Yim, namiesto toho aby sa symbolicky vyjadrovala na verejnosti alebo sa stretla s dalajlámom, ako to bolo v prípade Kisku.

V rámci platformy 17+1 Čína rozvíja vzťahy aj na úrovni politických strán. Zo Slovenska sa aktívne na tejto spolupráci zúčastňuje strana SMER-SD. V novembri 2019 Čína zorganizovala stretnutie vládnucich strán Číny a krajín SVE. Zo Slovenska sa tohto stretnutia zúčastnil podpredseda SMER-SD Juraj Blanár, ktorý v súčasnosti zastáva funkciu predsedu parlamentného zahraničného výboru.²⁹

Asi najväčšou anomáliou v slovenskom pragmatickom ale skôr opatrnom prístupe voči Pekingu je poslanecká skupina pre priateľstvo s Čínou. V auguste 2019 sa skupina na čele s poslancom Ľubošom Blahom zúčastnila návštevy Pekingu a Tibetu. Náklady na túto cestu, označovanú ako „študijný pobyt“, boli kompletne hradené Čínou. Spolu s Blahovými verejnými príspevkami na Facebooku, ktoré opakovali oficiálnu čínsku propagandu, sa poslanecká cesta stala na Slovensku pomerne kontroverznou a rozvírila verejnú diskusiu.³⁰ Blaha zároveň využíval cestu na vymedzenie sa voči „liberálnej opozícii“. Momentálne nie je možné ani vylúčiť ani preukázať priame finančné prepojenie medzi Blahom a čínskou ambasádou. Blahove pro-čínske vyjadrenia je preto nutné vnímať skôr prizmou jeho vlastného hodnotového ukotvenia a vnútropolitických potrieb. Je dôležité poznamenať že poslanec Blaha sa stal jedným z najhlasnejších hlasov propagujúcich Čínu a jej naratívy na Slovensku.

Samostatnú kapitolu v snahe o zlepšenie čínskeho postavenia na Slovensku priniesla pandémia COVID-19. Vo svetle pandémie sa Čína podujala na extenzívnu kampaň s cieľom zlepšiť svoj imidž a zbaviť sa zodpovednosti za nedostatočnú reakciu na šírenie vírusu v zárodku jeho prepuknutia (viac v časti o medziludskej spolupráci).

Napriek tomu, že Čína sa nepochybne stáva čoraz významnejším aktérom medzinárodných vzťahov, Čína nepatrí medzi hlavné záujmy Slovenska v oblasti zahraničnej politiky. To aj napriek prijatiu stratégie slovenskej vlády voči Číne pre roky 2017-2020.³¹ Stratégia jasne ukazuje, že slovenský prístup k Číne bol doposiaľ definovaný prizmou ekonomických záujmov, pričom absentoval širší verejný dialóg o prípadných politických alebo bezpečnostných dôsledkoch. Je teda len príznačné, že aj keď vláda túto stratégiu odsúhlasila, akčný plán kvôli významným námietkam zo strany Ministerstva zahraničných vecí nebol schválený a stratégia preto zostal len na papieri.³²

Čína na presadzovanie svojich záujmov v regióne strednej Európy používa ako nástroj aj zriaďovanie priamych leteckých liniek, čo má okrem ekonomického významu aj význam symbolický. Čína za týmto účelom zriadila priame linky z/do Česka, Poľska a Maďarska. Priama linka zatiaľ neexistuje medzi Čínou a Slovenskom ako jediným stredoeurópskym štátom. Dôvod, prečo to tak je, je však pomerne logický. Obe hlavné civilné letiská (Bratislava, Košice) sa nachádzajú v blízkosti iných väčších medzinárodných letísk (Viedeň, Budapešť). Napriek tomu sa slovenská vláda (najmä premiér Robert Fico) snažila prilákať čínskeho investora, ktorý by investoval do rozvoja bratislavského letiska, čo by bol príspevok k rozvoju osobnej aj nákladnej leteckej prepravy.³³ Plán sa však nepodarilo zrealizovať. Fico uviedol ako dôvod, prečo sa investícia nezrealizovala stretnutie prezidenta Andreja Kisku s dalajlámom. Vzhľadom na to, že tento argument bol využitý v rámci domáceho politického zápasu medzi Ficom a Kiskom, je jeho kredibilita relatívne nízka.

Slabý odvar slovensko-čínskej paradiplomacie

Spolupráca s inštitúciami na nižšej ako medzivládnej úrovni je v rámci čínsko-slovenských vzťahov často prehliadaná. Okrem vládnej úrovne dochádza k nadväzovaniu slovensko-čínskych vzťahov aj na regionálnej a municipálnej úrovni. V súčasnosti majú s čínskymi provinciami uzatvorené sesterské dohody tri vyššie územné celky.

Bratislavský kraj nadviazal vzťahy so Šanghajom v roku 2003. Následne sa v 2007 vtedajší župan Vladimír Bajan (nezávislý) stretol s predstaviteľmi Šanghajskej kontrolnej komisie. Účelom stretnutia bola výmena skúseností v oblasti vnútornej kontroly a auditu s kanceláriou bratislavského krajského kontrolóra. V roku 2015 volal župan Pavol Frešo (SDKÚ-DS) po intenzifikácii vzťahov so Šanghajom na stretnutí s delegáciou Stáleho výboru Ľudového zhromaždenia mesta Šanghaj.³⁴ Spolupráca sa ďalej sústreďuje do oblasti kultúrnej a vzdelávacej výmeny.

Žilinský kraj nadviazal partnerstvo s provinciou Zhejiang v roku 2012. Zmluva bola uzavretá predsedom samosprávneho kraja Jurajom Blanárom zo strany SMER-SD, ktorý bol jedným z hnacích motorov nadväzovania vzťahov Slovenska s Čínou.³⁵

Prešovský kraj uzavrel v roku 2016 v rámci mechanizmu 17+1 memorandum o porozumení s provinciou Hebei. Podpisovanie sa odohralo počas tretieho stretnutia lokálnych lídrov z Číny a štátov SVE. Okrem uzavretia bilaterálneho Memoranda o porozumení, podpísal Prešovský kraj aj s ostatnými zúčastnenými takzvaný Tangshanský konsenzus,³⁶ dokument, na základe ktorého sa má medzi municipalitami a regiónmi z Číny a SVE rozvíjať spolupráca v oblastiach ako je kultúrna výmena, technologické a vedecké inovácie, úspora energie alebo pôdohospodárstvo.³⁷

Na úrovni miest uzavreli rôzne formy partnerských zmlúv tri krajské a tri okresné mestá. Z ôsmich krajských miest nadviazali istú formu kooperácie s Čínskymi mestami Banská Bystrica, Košice a Žilina.

Banská Bystrica začala spolupracovať so Shenyangom (z provincie Liaoning) v roku 2016. Hoci tieto dve mestá zatiaľ nepodpísali žiadnu oficiálnu zmluvu o spolupráci, obe deklarovali záujem o ďalší rozvoj spolupráce.³⁸ V roku 2012 podpísali Košice memorandum o porozumení s mestom Wuhan z provincie Hubei.³⁹ Mesto Žilina nadviazalo partnerstvo s mestom Changchun (provincia Jilin) už v roku 1993.⁴⁰ Avšak je iba otázne či tieto mestá zo spolupráce niečo skutočne získali. Keďže partnerstvo Žilina – Changchun je najdlhšie trvajúce z týchto partnerstiev, môžeme ho použiť ako príklad na demonštrovanie významu municipálnej spolupráce s Čínou pre slovenské mestá. Na základe žiadosti o poskytnutie informácií poskytla žilinská radnica prehľad o hlavných aktivitách, ktoré sa realizovali v rámci partnerstva. Podľa žilinskej radnice navštevuje čínska delegácia mesto každý rok, pričom slovenská delegácia tiež niekoľkokrát navštívila Changchun. Spolupráca sa odohráva hlavne v oblastiach kultúry a športu. Na webe mesta sa Changchun prezentuje ako mesto s významným automobilovým priemyslom. Keďže aj miestna ekonómia v Žiline je založená na automobilovom priemysle (automobilka KIA založila svoju fabriku na okraji Žiliny

v roku 2004 a v roku 2006 v nej aj začala vyrábať automobily), toto by mohla byť jedna z potenciálne prospešných oblastí pre rozvoj medzimestských vzťahov. Napriek tomu však v súčasnosti v tejto oblasti spolupráca neprebieha.

Počas pandémie COVID-19 zostali medzimestské vzťahy spiace. Slovenské mestá tieto vzťahy nevyužili na nákup ochranných pomôcok, a ani čínske mestá ich nevyužili za účelom tzv. „rúškovej diplomacie“. Rúška a ďalšie pomôcky boli na Slovensko darované mestom Cangzhou (provincia Hebei) a Farmou čínsko-česko-slovenského priateľstva.⁴¹ Významnú rolu pri sprostredkovaní daru hral slovenský podnikateľ Eduard Šebo, ktorého obchodné aktivity v Číne sa viažu práve na mesto Cangzhou. Predtým ako pandémia prepukla v Európe sa Šebo podieľal na vykúpaní ochranných pomôcok naprieč Európou za účelom ich predaja mestu Cangzhou.⁴² Na krajskej úrovni došlo k darovaniu dvoch paliet ochranných pomôcok Bratislavskému kraju Šanghajom.⁴³

Rastúca sieť Konfuciových inštitútov

Sieť Konfuciových inštitútov na Slovensku je v súčasnosti zložená z troch inštitútov – dva existujú v Bratislave a jeden v Banskej Bystrici. Najstarší inštitút bol otvorený v roku 2007 ako partnerstvo medzi Slovenskou technickou univerzitou a Univerzitou v Tianjine.⁴⁴ V roku 2015, bol otvorený druhý z bratislavských Konfuciových inštitútov na Univerzite Komenského v spolupráci so Šanghajskej univerzitou medzinárodného obchodu a ekonómie.⁴⁵ Najmladší inštitút vznikol v roku 2018 na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici v partnerstve s Dongbeiskou univerzitou financií a ekonómie v Daliane.⁴⁶

Napriek medzinárodnej kritike a trendu rušenia týchto inštitútov,⁴⁷ slovenské univerzity nevnímajú Konfuciove inštitúty ako možnú hrozbu, čo vyplýva z viacerých rozhovorov s pracovníkmi dotknutých univerzít, ktorí sú oboznámení s ich fungovaním. Naopak, Univerzita Mateja Bela založila svoj inštitút práve v čase kedy už prebiehala celosvetová diskusia o negatívnych vplyvoch Konfuciových inštitútov na akademickú slobodu. Aktivity Konfuciových inštitútov sa na Slovensku sústreďujú primárne na vyučovanie čínskeho jazyka pre univerzitných študentov a širšiu verejnosť. Na Komenského univerzite sú lektori z inštitútu neoddeliteľnou súčasťou jazykovej výučby budúcich sinológov. Rovnaká situácia platí pre Konfuciov inštitút na Univerzite Mateja Bela, ktorej Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov je jednou z najväčších akademických inštitúcií vyučujúcich medzinárodné vzťahy a bezpečnostné štúdiá. Práve preto je jedným z najvýznamnejších zdrojov odkiaľ pochádzajú budúci slovenskí diplomati a diplomatky a bezpečnostní experti alebo expertky. Vzhľadom na zahraničnú skúsenosť s úpravou univerzitných osnov Konfuciovými inštitútmi tak, aby problematiku otázky boli prezentované v súlade s čínskou propagandou, môže byť zapojenie Konfuciových inštitútov do výuky na slovenských univerzitách problematické, nakoľko môžu ovplyvniť budúcu generáciu odborníkov a odborníčok na Čínu. Tento problém však bol doteraz na Slovensku zanedbávaný, nakoľko slovenská zahraničnopolitická a bezpečnostná komunita zvykla Čínu prehliadať.

Okrem činnosti týchto troch inštitútov na ich hosťovských univerzitách, vykonávajú Konfuciove inštitúty aj rôzne externé aktivity. Ide napríklad o organizovanie výstav alebo poskytovanie výučby jazyka na iných školách. Jednou z výstav, ktorú Konfuciov inštitút zorganizoval na Univerzite Komenského v spolupráci s Čínskym veľvyslanectvom bola verejná výstava s názvom „Čínsky príbeh – Čínsky Tibet“. Výstava vyobrazovala otázku Tibetu prizmou oficiálneho čínskeho naratívu. Prebehla na viacerých miestach na Slovensku, okrem iného aj na Univerzite Komenského, Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre a vo viacerých galériách. Okrem tejto výstavy čínske veľvyslanectvo organizovalo viacero ďalších výstav bez zapojenia Konfuciových inštitútov. Zaujímavým príkladom je výstava organizovaná v jednom

z bratislavských obchodných centier, ktorá mala poukázať na úspechy spolupráce 17+1. Avšak jej schopnosť významne ovplyvniť vnímanie spolupráce s Čínou bola relatívne obmedzená, nakoľko sa nenachádzala na dobre prístupnom mieste a nepoukazovala na jediný úspech, ktorý by sa týkal Slovenska (iba ostatných krajín východnej a strednej Európy).⁴⁸

Konfuciov inštitút sídliači na Slovenskej technickej univerzite otvoril na Poľnohospodárskej univerzite v Nitre tzv. Konfuciovu triedu. Ďalšia prebiehajúca spolupráca je s Gymnázium Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici, ktoré vďaka tomu poskytuje bilingválne stredoškolské vzdelávanie v čínskom jazyku.⁴⁹

Okrem Konfuciových inštitútov spolupracujú slovenské univerzity s čínskymi entitami aj v oblasti akademického výskumu. Významným príkladom je prípad spoločnosti Huawei, ktorá sa dostala pod medzinárodnú kritiku kvôli jej pochybnému napojeniu na čínsku vládu a potenciálne riziko, ktoré toto napojenie môže znamenať pri prípadnej spolupráci s Huawei na budovaní 5G sietí. Huawei uzavrel dohodu o spoločnom výskume a rozvoji s Ústavom materiálového výskumu Slovenskej akadémie vied (SAV) a Žilinskou univerzitou. Spolupráca, ktorá bola uzavretá medzi Slovenskou akadémiou vied a Huaweiom v októbri 2019, sa zameriava na rozvoj izolantov kovových materiálov.⁵⁰

Spolupráca medzi Huaweiom a Žilinskou Univerzitou bola uzavretá už v roku 2016, a univerzita ju označila za mimoriadne významné partnerstvo do budúcnosti. Výskum Žilinskej univerzity v spolupráci s Huawei sa sústreďuje do oblastí internetu vecí, inteligentných systémov, komunikačných sietí alebo tzv. „bezpečných miest“. Univerzita takisto dostala ako súčasť dohody od Huaweiu vybavenie na vykonávanie aplikovaného výskumu.⁵¹

Huawei spolupracuje aj s ďalšími technickými univerzitami (napr. Technická univerzita v Košiciach alebo Technická univerzita vo Zvolene). Huawei poskytuje študentom a študentkám informačných a komunikačných technológií štipendiá, ktoré sú súčasťou programu „Seeds for Future“. Tento program bol symbolicky podporený aj Ministerstvom školstva, keď sa v roku 2016 vtedajší minister Peter Plavčan (SNS) zúčastnil odovzdávania cien pre absolventov programu.⁵²

Okrem toho Huawei daroval Ministerstvu školstva sumu 35 000 eur ako podporu pre Týždeň vedy techniky v rokoch 2016 a 2017.⁵³ Udalosť sa každý rok organizuje s cieľom spopularizovať vedu medzi slovenskou verejnosťou a zaujať mladých ľudí pre štúdium vedeckých a technických smerov.⁵⁴

Ďalším problematickým partnerstvom slovenskej univerzity a čínskej firmy je spolupráca medzi Trenčianskou univerzitou Alexandra Dubčeka a českou dcérou spoločnosti Dahua, ktoré v 2018 podpísali memorandum o spolupráci.⁵⁵ Spolupráca sa má zameriavať na oblasti základného a aplikovaného výskumu pri vývoji nových materiálov, pokročilých technológií, bezpilotných lietadiel, obnoviteľných zdrojov energie, informačných technológií a umelej inteligencie. Čínska spoločnosť Dahua, známa ako výrobca kamerových systémov a sledovacích zariadení, sa v 2019 ocitla na americkom sankčnom zozname kvôli spolupráci s čínskou vládou na porušovaní ľudských práv Ujgurov obývajúcich čínsku autonómnu oblasť Xinjiang.⁵⁶

Okrem Huawei spolupracuje SAV aj s Northwestern Polytechnical University, s ktorou podpísala v 2019 dohodu o zriadení spoločného výskumného centra. Samotná SAV toto partnerstvo charakterizuje ako „vedecky aj ekonomicky výhodné“. Spolupráca

sa má diať v oblastiach biomedicínskych vied, počítačov, elektroniky, informatiky, fyziky, matematiky, chémie, leteckého inžinierstva, nových materiálov, a ďalších vedných odboroch.⁵⁷ Spolupráca je však potenciálne vysoko riziková, nakoľko Northwestern Polytechnical University má významné väzby na čínsku armádu a bezpečnostný sektor, pričom jej zamestnanci sa v minulosti podieľali aj na priemyselnej špionáži.⁵⁸

Tieto príklady ukazujú, že je nevyhnutné, aby slovenské univerzity a výskumné inštitúcie pred nadviazaním spolupráce vykonali dôkladnú analýzu rizík so zameraním na možnosť zneužitia spolupráce na čínske vojenské, spravodajské alebo propagandistické účely. Pokiaľ budú univerzity chcieť spoluprácu skutočne realizovať, mali by prijať interné mechanizmy na minimalizovanie rizika prípadného zneužitia partnerstva.

Čínsky príbeh na Slovensku

V rozmere vzťahov medzi čínskou vládou a slovenským obyvateľstvom si zaslúži hlbšiu analýzu mediálna aktivita čínskeho veľvyslanectva. V priebehu posledných rokov sa čínske veľvyslanectvo na Slovensku pokúšalo ovplyvňovať diskurz v otázkach, ktoré Čína považuje za svoje kľúčové záujmy. Prvotne sa mediálna aktivita sústredila v okrajových internetových médiách, ktoré sa zameriavajú na extrémistické názory a sú známe šírením falošných správ, akými sú napríklad Hlavné správy alebo Nové slovo.

Od roku 2018 sa však veľvyslanectvu darí publikovať aj v mainstreamových médiách. V roku 2018 veľvyslanectvo sponzorovalo špeciálne vydanie časopisu Trend, významného magazínu zameraného na biznis. Aj keď väčšina vydania prezentovala relatívne vyrovnaný a kritický pohľad na Čínu,⁵⁹ publikácia podporená veľvyslanectvom jasne slúžila na normalizáciu veľvyslanectva vo verejných očiach.

Dva články špeciálneho vydania vyčnievajú svojím zjavne pozitívnym prezentovaním Číny. Ide o komentár napísaný Lin Linom, vtedajším čínskym veľvyslancom na Slovensku, a rozhovor s Lu Xinhuaom, predsedom Čínskej asociácie pre spoluprácu globálneho Juhu. Komentár napísaný Lin Linom sa sústredil na popis platformy 17+1 a Novej hodvábnnej cesty ako mechanizmov spolupráce, z ktorých dokáže benefitovať nielen Čína, ale aj krajiny strednej a východnej Európy. Okrem toho článok vykazoval aj znaky kultu osobnosti prezidenta Xi Jinpinga.⁶⁰ Toto je zjavne napríklad z výroku z článku: „Čínsky prezident Xi Jinping, stojac priamo vo vývoji ľudskej histórie, do hĺbky zvažoval, aký svet a akým spôsobom vybudovať, a rozmyšľal aj o ďalších dôležitých otázkach, ktoré súvisia s budúcim osudom ľudstva, pričom dal na ne jasnú odpoveď, a to vytvoriť globálnu komunitu zdieľanej budúcnosti.“⁶¹ Rozhovor s Lu Xinhuaom takisto prezentoval značne pozitívne videnie čínsko-slovenských vzťahov a spolupráce medzi Čínou a krajinami strednej a východnej Európy.⁶²

Oveľa väčší problém sa však objavil v prípade protestov v Hongkongu v roku 2019. Veľvyslanectvo uverejnilo v Trende tzv. advertoriál, teda platený PR obsah vo forme článku, s názvom „Čína dodržiava princíp jedna krajina – dva systémy, zahraničie by nemalo zasahovať do jej vnútorných záležitostí“. Článok bol podpísaný Lin Linom, čínskym veľvyslancom na Slovensku. V článku obviňoval protestujúcich Hongkončanov a Hongkončanky z terorizmu a naznačoval, že protesty boli podporované zahraničnými silami. Veľvyslanectvo dodatočne vydalo tento článok i na svojom webe s popisom, že vyšiel v mainstreamovom slovenskom magazíne, avšak nespomenulo že bol vydaný ako reklamný obsah. Pôvodné označenie že ide o PR článok chýbalo aj na fotografii, ktorá bola priložená ku článku na stránke veľvyslanectva.⁶³ Článok bol neskôr zneužitý na domácu čínsku propagandu, keď bol vydaný na portáli Sina,⁶⁴ ktorý je súčasťou populárnej sociálnej siete Weibo (v júni 2019 mala približne 486 miliónov aktívnych užívateľov).⁶⁵

Aktivite veľvyslanectva predchádzal pokus rozšíriť tlačovú správu s podobným znením do viacerých mainstreamových slovenských médií. Nakoľko žiadne médium

túto správu nepublikovalo, veľvyslanectvo sa rozhodlo zakúpiť reklamný priestor v Trende aby ju zverejnilo na vlastné náklady. Jediným médiom, ktoré organicky publikovalo tlačovú správu bolo Nové slovo.⁶⁶ Tlačová správa bola pravdepodobne súčasťou širšie koordinovanej akcie pod čínskym Ministerstvom zahraničných vecí. Slovenská tlačová správa je totižto skrátenou verziou podobného dokumentu, ktorý 20. augusta 2019 vydalo čínske Ministerstvo zahraničných vecí.⁶⁷ Originálny 42-stranový dokument, ktorý uvádzal „fakty“ o situácii v Hongkongu, bol s cieľom ovplyvniť verejnú mienku v prospech Pekingu zaslaný viac ako 30 medzinárodným médiám (napr. Reuters, Bloomberg, BBC, Wall Street Journal, Asahi Shimbun atď.).

Veľvyslanec ďalej poskytol rozhovor slovenskému vydaniu portálu Euractiv, internetovému portálu venujúcemu sa záležitostiam EÚ. Na rozdiel od Trendu alebo od obskúrnych médií, v ktorých sa veľvyslanec objavoval, tu čelil aktívnemu dopytovaniu ohľadom sporných problémov, akými sú Hongkong alebo Huawei. Tento príklad slúži na dokázanie toho, že dosah čínskeho veľvyslanectva na médiá je stále veľmi obmedzený, a novinári nemajú problém sa mu vzoprieť. To teda znamená, že úloha veľvyslanectva šíriť oficiálny štátny naratív je prevažne neúspešná.

To sa však môže zmeniť v prípade, že čínski investori kúpia slovenské médiá. Čínska spoločnosť CEFC (v súčasnosti súčasť štátneho podniku CITIC) sa už pokúšala kúpiť najväčšiu súkromnú televíziu na Slovensku (Markízu), spolu s československou finančnou skupinou Penta v roku 2017.⁶⁸ Ako odhalil predchádzajúci výskum projektu MapInfluenCE, keď CEFC kúpila české médiá, ich prezentácia Číny sa zmenila, a to ako v spôsobe prezentácie (ktorý začal byť výrazne pozitívnejší) tak aj vo výbere pokrývaných tém.⁶⁹

Čínska ambasáda sa v nedávnej dobe stala aktívnou aj na sociálnych médiách. V priebehu februára 2020 si veľvyslanectvo založilo účty na sociálnych sieťach Twitter a Facebook. Počas pandémie COVID-19 ambasáda používala tieto účty na šírenie dezinformácií o pôvode vírusu a presadzovala naratív o jeho údajnom pôvode v USA a jeho následnom rozšírení v Číne americkou armádou.⁷⁰ Ambasáda zároveň kritizovala slovenské médiá pre spôsob ako informovali o pandémii, ktorý v očiach čínskej ambasády bol proti-čínsky. Ambasáda preto publikovala list, v ktorom sa ohradila voči článku publikovanom Hospodárskymi novinami. Ambasáde prekážalo to, že noviny upozornili na netransparentnosť čínskej vlády v počiatočnej fáze pandémie ako aj na nedôveryhodnosť čínskych štatistík o počtoch nakazených a obetí vírusu. veľvyslanectvo sa taktiež ohradilo proti použitiu obrázku čínskej vlajky v spojení s článkom o COVID-19. List bol však publikovaný len v čínskom jazyku, čo naznačuje, že bol určený najmä pre účely čínskej domácej propagandy.⁷¹ Naratív presadzovaný čínskym veľvyslanectvom bol prevzatý niektorými lokálnymi slovenskými aktérmi. Poslanec Ľuboš Blaha (SMER-SD), ktorý pravidelne podporuje čínske aktivity, verejne chválil Čínu za jej zvládnutie zamedzenia šírenia vírusu, pričom situáciu v Číne porovnával so situáciou v New Yorku.⁷² Zároveň túto situáciu využil na zaútočenie na prezidentku Čaputovú pre jej kritiku Číny a volal po tom, aby slovenskí politici a političky prejavili Číne vďaku za to, že na Slovensko poslala pomoc v podobe zdravotníckych pomôcok,⁷³ hoci valná väčšina dodaného materiálu bola Slovenskom od Číny zakúpená a nebola darom. Blaha taktiež vyslovil úvahu, že vírus mohol byť vyrobený v USA a použitý proti Číne ako biologická zbraň.⁷⁴ Podobnú rétoriku mal aj Robert Fico, predseda SMER-SD a bývalý premiér. Fico vyzval súčasného premiéra

Igora Matoviča aby sa Číne poďakoval za jej ochotu predať Slovensku ochranné pomôcky a ďalší zdravotnícky materiál. Taktiež vyslovil úvahu, že v pozadí rozšírenia vírusu mohli stať ekonomické záujmy farmaceutických spoločností.⁷⁵

Okrem médií sa čínska vláda pokúšala na Slovensku ovplyvniť aj vedecký diskurz ohľadom Číny. V roku 2015 poskytlo čínske veľvyslanectvo v Bratislave financie na publikáciu špeciálneho, na Čínu zameraného, vydania akademického časopisu „International Issues and Slovak Foreign Policy“, ktorý vydáva Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku (SFPA).⁷⁶ Vydanie zahrňalo niekoľko vyrovnaných a aj kritických článkov o angažovanosti Číny v strednej a východnej Európe. V rozhovore s jedným z editorov tohoto žurnálu vysvitlo že v tej dobe nemalo veľvyslanectvo žiaden dosah na obsah časopisu. Veľvyslanectvo ponúklo poskytnúť financie na ďalšie špeciálne vydanie v roku 2019, avšak tento krát požadovalo kontrolu nad obsahom. Zmena v prístupe veľvyslanectva bola pravdepodobne priamym následkom toho že v prvom špeciálnom vydaní vydala SFPA články, ktoré kritizovali Čínu. Po tom, čo Čína podmienila financovanie dosahom na obsah, SFPA podporu odmietla z dôvodu zachovania integrity časopisu.

Ďalší aspekt vzťahov medzi vládou a obyvateľmi sa týka čínskej diaspóry na Slovensku. Tá je relatívne neviditeľná a málokedy sa zapája do verejného diania. Výnimku predstavovali udalosti súvisiace s návštevou čínskeho prezidenta Hu Jintaa v roku 2009. Pri príchode na oficiálne stretnutie s vtedajším slovenským prezidentom Ivanom Gašparovičom prezidenta Hua vívalo približne 100 zámorských Číňanov, na čele s Xingmin Ji, viceprezidentom Únie čínskych podnikateľov na Slovensku. Členovia diaspóry vítali prezidenta Hua transparentmi a mávaním čínskej vlajky. V tom istom čase protestovala proti porušovaniu ľudských práv v Číne aj skupinka slovenských aktivistov, ktorej cieľom bolo apelovať na prezidenta Gašparoviča, aby počas rozhovorov s Huom spomenul aj otázku ľudských práv. Malá vzdialenosť medzi týmito dvoma skupinami vyústila do násilnej roztržky, počas ktorej čínsky podporovatelia Hua zaútočili na slovenských aktivistov, ktorým zničili transparenty a tyčou z vlajky udreli do hlavy Štefana Osuského, vtedajšieho prorektora Univerzity Komenského a budúceho poslanca parlamentu. Počas tohto incidentu sa niekoľko ľudí, vrátane prítomných novinárov, zranilo. Po potýčke boli šiesti Slováci (vrátane Ondreja Dostála, prominentného ľudskoprávneho aktivistu a vtedy člena Bratislavského mestského zastupiteľstva, dnes už poslanca parlamentu) a traja občania Číny zadržaní políciou.⁷⁷

Aktivity čínskej diaspóry sa stali predmetom záujmu opäť až v 2019 a 2020. Po tragickej explózii a zrútení bytovky v Prešove začiatkom decembra 2019, kedy 8 ľudí zomrelo a ďalších 40 bolo zranených, zorganizovali predstavitelia diaspóry zbierku v prospech obetí výbuchu. Únii mladých čínskych podnikateľov pôsobiacich na Slovensku, ktorá zbierku organizovala, sa podarilo vyzbierať 25 088 eur, ktoré odovzdali primátorke Prešova 30. decembra 2019.⁷⁸

Čínska diaspóra bola aktívna aj počas pandémie COVID-19, kedy (podobne ako v Česku) nakupovala a zbierala rúška a iné ochranné pomôcky, ktoré následne poslala do Číny. Aktivita diaspóry prišla po tom ako Všečínska federácia Číňanov navrátiť sa zo zahraničia vyzvala zámorských Číňanov na organizovanie zbierok na podporu Číny. Podobnú výzvu publikovalo aj Čínske veľvyslanectvo na Slovensku, ktoré žiadalo o podporu pre čínsky Červený kríž.⁷⁹ Vo výsledku boli urobené dve dodávky rúšok do Číny. Prvá zásielka v hodnote 700 000 juanov (cca. 85 000 eur) bola zorganizovaná

miestnou komunitou zámorských Číňanov z mesta Qingtian v provincii Zhejiang.⁸⁰ Druhá dodávka, ktorá obsahovala 52 000 rúšok, bola zorganizovaná Úniou mladých čínskych podnikateľov pôsobiacich na Slovensku.⁸¹ V auguste 2020 potom ďalšia čínska organizácia, Slovenské centrum verejných služieb pre zahraničných Číňanov, darovalo v spolupráci s čínskym veľvyslanectvom a vládou provincie Zhejiang 20 000 rúšok Univerzitnej nemocnici v Bratislave.⁸²

Biznis podporuje čínske záujmy v citlivých oblastiach

Spolupráca v oblasti výskumu a vývoja sa neodohráva iba na akademickej úrovni, ale takisto aj na úrovni spolupráce podnikateľov. Ako už bolo spomenuté, Slovensko hosťuje Virtuálne centrum pre transfer technológií medzi Čínou a krajinami strednej a východnej Európy. Toto však nie je jediný spôsob ktorým prebiehala spolupráca medzi čínskymi a slovenskými podnikmi s podporou vlády. V roku 2019 bolo založené Centrum excelentnosti pre blockchain medzi Čínou a krajinami strednej a východnej Európy. Centrum bolo založené za účelom zlepšenia verejno-súkromného partnerstva s cieľom vyvíjať blockchainovú technológiu. Jeho vytvorenie bolo iniciované slovenským súkromným sektorom (spoločnosť Decent – startup zameriavajúci sa na technológiu blockchain) a získalo aj oficiálnu podporu od premiéra Petra Pellegriniho, ktorý ho považoval za iniciatívu ktorú môže Slovensko rozvíjať v rámci kooperácie 17+1. Centrum je zatiaľ len v počiatočnej fáze svojej existencie, a teda sa nedá zatiaľ povedať aké presne budú jeho aktivity. Medzi jeho členmi je uvedených viacero čínskych univerzít, okrem iného sú to aj prestížne Univerzita Tsinghua a Pekinská univerzita. Zo slovenskej strany to sú to napr. Technická univerzita v Košiciach a Slovenská akadémia vied.⁸³

Spolupráca s čínskymi spoločnosťami v telekomunikačnom sektore taktiež v poslednom čase začala naberať na dôležitosti. Huawei a ZTE sú významnými partnermi niektorých slovenských telekomunikačných firiem. Vo svetle prebiehajúcej diskusie ohľadom budovania 5G siete a možného rizika, ktoré prinášajú čínske spoločnosti, si táto spolupráca zaslúži viac pozornosti. Najmladší zo štyroch slovenských mobilných operátorov na Slovensku, Štvorka, ktorý funguje pod spoločnosťou Swan Mobile, čerpa od Bank of China úver na vybudovanie 4G siete (s použitím komponentov ZTE), pričom ako zábezpeku za úver poskytla záložné právo k celej 4G sieti.⁸⁴ Okrem toho Swan Mobile v spolupráci so sesterskou firmou Swan a čínskym telekomunikačným gigantom ZTE spustilo pilotný 5G projekt v Banskej Bystrici. Swan je čiastočne vlastnená J&T Finance SE, v ktorej vlastní 9,9% podiel čínska štátna spoločnosť CITIC.⁸⁵ Spoločnosť Swan je zároveň významným dodávateľom IT služieb pre slovenskú vládu, pre ktorú spravuje vládne komunikačné siete Govnet a Ústredný portál verejnej správy (tzv. Slovensko.sk).

Okrem podielu v J&T Finance SE má CITIC nepriame vlastníctvo aj v Poštovej Banke a J&T Banke.⁸⁶ Právny predchodca CITIC, spoločnosť CEFC Europe, sa pokúšal zakúpiť až 50% podiel v J&T Finance SE, avšak Česká národná banka tento nákup nepovolila (hoci Európska centrálna banka a Slovenská národná banka ho predtým odobrili).⁸⁷ Poštová Banka, J&T Banka a J&T Private Investments (vetva skupiny J&T zameriavajúca sa na private equity) financovali mnohé nákupy CEFC naprieč strednou Európou, hlavne v Česku.⁸⁸

Záver

V posledných rokoch sa z Číny stal významný hráč na medzinárodnom poli, a to hlavne po svetovej finančnej kríze. Tento trend je takisto pozorovateľný na Slovensku, ktoré začalo vnímať Čínu ako alternatívny trh pre svoj automobilový priemysel. Napriek tomu sa však Čína stále pohybuje iba na pokraji záujmu slovenskej zahraničnej politiky. Čo sa týka rozoberania otázky ľudských práv v Číne, slovenská vláda bola historicky veľmi opatrná a sústredila sa hlavne na zvýrazňovanie ekonomického aspektu spolupráce s Čínou. Hlavnou výnimkou bolo stretnutie medzi prezidentom Kiskom a dalajlámom v roku 2016, ktoré vyústilo do kritiky zo strany Číny, avšak nevyvolalo žiadnu ekonomickú odozvu. Kvôli nízkej ekonomickej závislosti na Číne môže Slovensko zväziť oveľa kritickejší prístup ku diskusi o ľudských právach, bez rizika ekonomickej straty. Zahnutím otázky ľudských práv do rozhovorov s Čínou môže Slovensko svojim globálnym partnerom dokázať záväzok ku globálnym hodnotám a normám.

Aj keď Slovensko a Čína, okrem spolupráce na čínskej 17+1 platforme a Novej hodvábnej ceste, podpísali viacero spoločných dohôd a memoránd, neprineslo to veľa výsledkov. Preto by slovenská vláda mala vykonať audit vzťahov s Čínou a zhodnotiť úlohu jednotlivých vládnych agentúr a efektívnosť ich krokov voči Číne. Následne by malo Slovensko prísť s jednoznačnou stratégiou voči Číne, ktorá by zahŕňala jasne merateľné ciele a ujasnila by spôsoby na ich docielenie. Takáto stratégia by mala zahŕňať ekonomické aj politické fakty, zahŕňajúc čínsku minulosť v oblasti otázky dodržiavania ľudských práv. Okrem toho by však mala byť súčasťou širšej ázijsko-pacifckej stratégie.

Slovensko však rozvíja aj svoju spoluprácu na nižšej ako celoštátnej úrovni. Momentálne sú uzavreté dve sesterské zmluvy medzi čínskymi provinciami a slovenskými krajinami, tri medzi krajskými a tri medzi okresnými mestami. Tieto dohody sú však často prehliadané, nakoľko nie sú veľmi propagované. Je takisto otázne či tieto dohody priniesli nejaké jasné benefity pre slovenskú stranu.

Priame kontakty medzi občanmi doteraz unikali pozornosti. Na Slovensku momentálne fungujú tri Konfuciove inštitúty. Napriek celosvetovej kritike a trendu ich zatvárania však slovenské univerzity zjavne nevnímajú ich fungovanie ako hrozbu. Toto však môže len potvrdzovať oveľa väčší problém v rámci slovenskej z zahraničnopolitickej a bezpečnostnej komunity, ktorá často prehliada možné bezpečnostné riziká vyvolávané čínskou aktivitou na Slovensku. Okrem Konfuciových inštitútov spolupracujú slovenské univerzity s čínskymi spoločnosťami ako je napríklad Huawei, ktorý uzavrel dohodu so Slovenskou akadémiou vied a inými inštitúciami. Aj keď akademická spolupráca zostáva bez povšimnutia, slovenská vláda by mala podporovať vyučovanie expertov na Čínu, inak budú univerzity nútené sa sústrediť na čínsku finančnú podporu predmetov so zameraním na Čínu, čo môže viesť ku ovplyvneniu ďalších generácií expertov na Čínu. Slovenský mediálny diskurz o Číne je jedným z významných faktorov vzťahov medzi čínskej vlády s ľuďmi. V posledných rokoch

sa čínske veľvyslanectvo pokúšalo tvarovať slovenskú verejnú mienku a mediálny diskurz pri problémoch týkajúcich sa Číny a jej kľúčových záujmov. Mediálna prítomnosť veľvyslanectva sa iba nedávno presunula z okrajových médií do mainstreamu keď v roku 2018 podporilo špeciálne vydanie slovenského časopisu Trend. Komentáre napísané čínskym veľvyslancom na Slovensku a ďalšími čínskymi zástupcami prezentujú pozitívny pohľad na Čínu, pričom vykazujú typické formy čínskej propagandy.

Podobne sa zachovalo veľvyslanectvo aj po protestoch v Hongkongu v roku 2019, keď veľvyslancov reklamný článok bol neskôr zneužitý na čínske vnútorné politické ciele. Je však dôležité podotknúť, že aj napriek neustálym pokusom čínskeho veľvyslanectva o rozšírenie svojho vplyvu, je tento vplyv stále obmedzený. Napriek neúspešnosti tejto stratégie by však malo Slovensko ostať ostražitú, nakoľko tento vplyv sa v prípade čínskych investícií do slovenských médií môže iba posilniť.

Nezávislá investigatívna žurnalistika v oblasti čínskych aktivít by tak mala byť podporovaná, nakoľko novinári vedia odhaliť mnohé pokusy o ovplyvňovanie (ako napríklad v Česku, kde novinári odhalili pro-čínsku kampaň organizovanú a platenú českým podnikateľom s obchodnými záujmami v Číne). Väčšina týchto aktivít na vnútroštátnej úrovni však bola nepovšimnutá médiami a bezpečnostnými zložkami. Slovenské obce a regióny sa do istej miery spoliehajú na aktivity, ktoré pomáhajú v rámci Číny legitimizovať Komunistickú stranu Číny. Ministerstvo zahraničných vecí by malo zverejniť usmernenia pre paradiplomaciu, ktoré by poukázali na (ne) správne prístupy ku Číne zo strany krajov a miest.

V oblasti vedy a výskumu bola istá spolupráca, ktorá sa však iba občas pretla s vládou úrovňou. Príkladom je napríklad Virtuálne centrum pre transfer technológií medzi Čínou a krajinami strednej a východnej Európy alebo Centrum excelentnosti pre blockchain. Nedávno zaznamenalo Slovensko aj zintenzívnenie spolupráce s čínskymi telekomunikačnými spoločnosťami ako je napríklad Huawei alebo ZTE. Avšak napriek diskusiám, ktoré prebiehajú ohľadom rizika rozvoja 5G sietí, Slovensko tejto oblasti nevenovalo veľa pozornosti.

Nakoľko čínska prítomnosť v senzitívnych sektoroch (napr. bankovníctvo alebo telekomunikácie) nebola dosiahnutá transparentným vlastníctvom ale naopak reťazou spoločností alebo úverových zábezpek, slovenský bezpečnostný sektor by mal vykonať hĺbkovú analýzu v senzitívnych sektoroch akými sú napríklad bankovníctvo, telekomunikácie, technológie dvojakeho použitia alebo energetika. Aj keď nie každý kontakt s Čínou predstavuje bezpečnostnú hrozbu, slovenské spoločnosti by si mali uvedomovať riziká spojené s obchodovaním s Čínou. Slovenská vláda a spoločnosti by mali byť opatrnejšie pri spolupráci s čínskymi spoločnosťami, popritom však nesmú zabúdať na možné prepojenie čínskych spoločností na armádu alebo na Komunistickú stranu Číny.

Efektívnym nástrojom na znižovanie bezpečnostných rizík čínskych investícií (ako aj zahraničných investícií z iných krajín mimo EÚ) je mechanizmus preverovania priamych zahraničných investícií. Aj napriek tomu, že Slovensko je od roku 2019 viazané nariadením EÚ o preverovaní priamych zahraničných investícií, tak v porovnaní so susedmi zaostáva vo vytvorení vnútroštátneho kontrolného mechanizmu.

Slovensko by malo byť oveľa aktívnejšie v rámci spolupráce 17+1 a spolu s EÚ a ostatnými krajinami strednej a východnej Európy (hlavne krajinami V4) by malo

identifikovať spoločné záujmy, aby tak mitigovalo svoje asymetrické postavenie, z ktorého benefituje Čína.

Z komparatívnej štúdie⁸⁹ vykonanej podľa rovnakej metodológie v Česku, Poľsku, Maďarsku a na Slovensku vyplýva, že Čína v stredoeurópskych krajinách nepoužíva jeden univerzálny prístup. Aj keď sú cieľ vytvoriť priateľské prostredie a stratégia, ktorú na to Čína vo V4 používa podobné, konkrétne taktiky sa medzi krajinami líšia v závislosti od miestnej politiky, geopolitických vzťahov a úrovne interakcií. V porovnaní so vzťahmi so „starou Európou“ však dynamika čínskych vzťahov so strednou Európou stále zaostáva.

V Maďarsku, Čína používa ako hlavnú taktiku cukor, bez potreby aplikovania biču. V Poľsku taktiež používa hlavne cukor, zatiaľ čo v Česku, ktoré reprezentuje krajinu s historickou tradíciou opozície voči Číne, Peking používa mix cukru a biču. Na Slovensku sa kvôli viacerým dôvodom čínsky vplyv neprejavuje na dostatočnej úrovni aby sa dali rôzne taktiky rozdeliť medzi cukor a bič, keďže Peking sa stále nachádza na periférii slovenskej zahraničnej politiky. Čína sa pri etablovaní svojho vplyvu v pre ňu neobvyklom prostredí spolieha aj na miestnej politickej a ekonomickej elity, ktoré majú vlastné záujmy na spolupráci s Čínou.

V snahe o vytvorenie vzťahov zvyknú čínske taktiky smerovať primárne k používaniu „cukru“. Používanie „biča“ je spojené najmä s otázkami čínskej suverenity, a to hlavne čo sa týka Taiwanu alebo Tibetu. Prekvapujúco, zo štúdie taktiež vyplýva že taktika biču sa nepoužíva ako reakcia na kritiku porušovania ľudských práv v Číne, najmä ak samotná kritika nie je sprevádzaná symbolickými skutkami (napr. stretnutie s dalajlámom) a ak je v súlade s pozíciou Európskej únie. Zatiaľ čo oficiálne reakcie čínskych ambasad nasledujú takmer nevyhnutne, zdá sa, že kritika nemá dopad na hospodárske vzťahy.

Čínska taktika zahŕňa signalizovanie použitia „bičov“ a ich rozsahu, pred ich skutočným nasadením s cieľom primäť súpera aby uhol. Efektivita „bičov“ je pritom závislá od toho či ich Čína aj vie využívať a akú prípadnú škodu môžu vyvolať v cieľovej krajine. V strednej Európe sú potenciálne škody obmedzené.

Donucovacie prostriedky využívané Čínou sa neobmedzujú na odvetné opatrenia len v rovnakej oblasti, kde došlo k rozporu (napr. medzivládne vzťahy). Čína spravidla pristupuje k protiopatreniam naprieč viacerými úrovňami vzájomných vzťahov (napr. vzťah so stredoeurópskymi firmami). Toto zistenie podporuje tvrdenie, že čínska vláda zasahuje do všetkých úrovni bilaterálnej interakcie.

Analýzu použitia nátlakových metód zo strany Číny komplikujú aktivity miestnych politických prostredníkov. Sú to totiž práve miestny aktéri, ktorí (spolu)formujú obraz Číny, a ktorí sú hlavnou hybnou silou, prostredníctvom ktorej Čína šíri vplyv v cieľovej krajine. Čína pritom využíva miestnych aktérov aj k zverejneniu niektorých odmien a hrozieb.

Čína je aktívna vo všetkých skúmaných oblastiach vzťahov, hoci úroveň aktivity sa naprieč úrovňami interakcie a krajinami líši. Vo všetkých štyroch krajinách sa Čína stala aktívnejšia na medzivládnej úrovni hlavne od konca globálnej finančnej krízy. Jej činnosť sa stretla so zodpovedajúcim záujmom zo strany stredoeurópskych štátov. Čína sa stala aktívnym hráčom aj na úrovni samosprávy, kedy nadviazala a zvýšila počet partnerstiev s regiónmi a obcami. V tejto oblasti sa čínske aktivity zatiaľ vyhli väčšej pozornosti zo strany analytikov a novinárov. Medziludské vzťahy, vrátane

spolupráce univerzít a think tankov, pôsobenia Konfuciových inštitútov, mládežníckej výmeny a mediálnych kampaní, sú najdynamickejšie sa rozvíjajúcou, ale nedostatočne skúmanou súčasťou čínskej aktivity v strednej Európe.

Pandémia COVID-19 spôsobila zvýšenú aktivitu čínskej verejnej diplomacie a propagandy. Počas krízy sa Čína pokúsila využiť rôzne úrovne pôsobenia vo všetkých štyroch krajinách na šírenie naratívu o vlastnom úspechu v boji proti pandémie a presunutie zodpovednosti za vypuknutie nákazy na USA bez poskytnutia akýchkoľvek vedeckých dôkazov na podloženie tohto tvrdenia. Je potrebné si všimnúť hlavne snahu ovplyvňovať prácu lokálnych médií a využívať miestnu čínsku diasporu.

Je potrebné podotknúť, že vzťahy medzi strednou Európou a Čínou neexistujú vo vákuu. Vzťahy s inými veľmocami a zoskupeniami štátov – konkrétne USA a EÚ – značne ovplyvňujú celkový kontext, v ktorom fungujú aj vzťahy medzi Čínou a strednou Európou. Vplyv čínsko-americkej rivality je asi najviac viditeľný v Poľsku, a to v otázke zapojenia spoločnosti Huawei do budovania 5G siete. Na rozdiel od Česka sa však Čína v Poľsku vo vypätých situáciách zväčša zdržala použitia metódy „biča“ (alebo pohrozenia jej použitím). Blízke vzťahy Varšavy s Washingtonom zjavne odradzujú Peking od používania hrubého nátlaku. Pre všetky krajiny strednej Európy však i naďalej platí, že skutočný rozsah ich spolupráce s Čínou je stále tak obmedzený, že aj v prípade uplatnenia „biča“ zo strany Pekingu by to stredoeurópskym krajinám významným spôsobom neuškodilo.

Súbor odporúčaní pre Slovensko a ďalšie krajiny V4 je pomerne jednoduchý. Po prvé, z dôvodu nízkej hospodárskej závislosti od Číny môžu krajiny V4 zväziť zapojenie sa do kritických diskusií o ľudských právach bez hrozby väčších ekonomických strát. Krajiny okrem toho môžu takýmto začlenením ľudských práv do rozhovorov s Čínou preukázať svojim spojencom ich záväzok voči globálnym normám a hodnotám.

Po druhé, je nutné trvať na vysokej miere transparentnosti vo všetkých oblastiach vzťahov s Čínou. To sa týka najmä transparentnosti v otázkach investícií, úverového financovania a verejného obstarávania, nakoľko v týchto oblastiach je najväčšie riziko vytvorenia nežiaducich vzťahov závislosti.

Po tretie, podpora nezávislej žurnalistiky a novinárov sú kľúčové pre zvyšovanie informovanosti verejnosti o potenciálnych výhodách a rizikách spolupráce s Čínou. Nie všetky aspekty spolupráce s Čínou sú problematické a stredoeurópske krajiny, ako aj EÚ, musia nájsť funkčný a bezpečný spôsob spolupráce s Pekingom na vnútroštátnej, regionálnej a globálnej úrovni. V rámci strategickej komunikácie je však nevyhnutné informovať občanov o výhodách spojených s členstvom v EÚ a NATO, aby občania nepodľahli ilúzii, že Čína môže predstavovať alternatívu pre ukotvenie Slovenska v štruktúrach globálneho Západu.

Po štvrté, napriek tomu, že súčasná mediálna stratégia Číny bola neúspešná, je potrebné byť ostražitý, pretože v prípade čínskych investícií do mediálneho sektora by sa tento vplyv mohol v budúcnosti rozšíriť. Preto je rozhodujúce (nielen kvôli čínskym investíciám, ale aj voči iným malígnym aktérom), aby boli médiá považované za strategický sektor a boli podrobené vnútroštátnym mechanizmom preverovania bezpečnostných rizík zahraničných investícií. Slovensko je poslednou krajinou V4, ktorá nemá vnútroštátny mechanizmus preverovania zahraničných investícií, resp. na ňom aspoň aktívne nepracuje. Vzhľadom na to, že Čína využíva investície a ďalšie ekonomické nástroje na presadzovanie svojich mocenských záujmov, prijatie mecha-

nizmu na preverovanie investícií by malo byť medzi hlavnými prioritami slovenskej bezpečnostnej politiky.⁹⁰

Po piate, Slovensko a ostatné krajiny V4 by mali vykonať audit svojich vzťahov s Čínou s cieľom vyhodnotiť rolu jednotlivých aktérov a efektivitu ich prístupu voči Číne. Po audite by krajiny mali prísť s vlastnými koherentnými stratégiami voči Číne, ktoré budú obsahovať jasné a merateľné ciele a špecifikovať prostriedky na ich dosiahnutie. Stratégia sa nemôže obmedzovať len na hospodársky aspekt vzťahov, ale musí reflektovať aj politické, bezpečnostné a ľudskoprávne aspekty.

Po šieste, mnohé aktivity na nižšej ako celoštátnej úrovni ostávajú nepovšimnuté médiami, politikmi aj expertmi zaoberajúcimi sa Čínou. Obce a kraje sa s rôznou úrovňou úspechu spoliehajú na činnosti, ktoré slúžia na legitimizovanie Komunistickej strany Číny a jej kádrov doma v Číne. Ministerstvo zahraničných vecí by malo definovať jasné pravidlá a odporúčania pre samosprávy, ako aj prehľad nevhodných prístupov, ktorými by sa riadili za účelom minimalizácie zneužitia spolupráce na krajskej a obecnej úrovni na dosahovanie čínskych politických cieľov. Šlo by o vhodný doplnok k celoštátnej stratégii voči Číne.

Po siedme, s výnimkou Českej republiky, akademická spolupráca medzi krajinami V4 a Čínou zostáva prevažne nepovšimnutá. Stredoeurópske vlády by mali podporovať vzdelávanie svojich vlastných čínskych odborníkov, inak budú univerzity nútené spoliehať sa na čínske financovanie predmetov zameraných na Čínu čo otvára dvere potencionálnemu čínskemu vplyvu na novú generáciu vládnych expertov na Čínu. Univerzity musia byť pri spolupráci a rokovaní s čínskymi subjektmi náležite obozretné, pričom musia zohľadniť aj možné prepojenie čínskych univerzít a spoločností s armádou a Komunistickou stranou Číny. Univerzity musia dbať na potenciálne bezpečnostné riziká zneužívania zdanlivo neškodnej akademickej spolupráce na spravodajské a propagandistické ciele Číny.

Po ôsme, je potrebné obmedzovať možnosti Komunistickej strany Číny vytvárať alternatívne platformy medzistraníckej diplomacie, ktorými Čína obchádza štandardné diplomatické kanály. Účasť na týchto platformách slúži na legitimizovanie Komunistickej strany Číny ako leninistickej štátostrany a narúša integritu slovenskej zahraničnej politiky. Po deviate, je potrebné zaoberať sa trendom prechodu bývalých politikov a vysokopostavených štátnych úradníkov do oblasti pro-čínskeho lobingu. Tento trend je obzvlášť viditeľný v Českej republike. Je preto potrebné aktualizovať pravidlá obmedzenia ich činnosti po skončení verejnej funkcie a tým obmedziť možnosť využitia ich politického kapitálu v prospech cudzej mocnosti.

Po desiate, stredoeurópske krajiny musia prehodnotiť svoj prístup k Číne, aby sa ich ciele stali realistickejšími, no nie oportunistickými, pričom by sa mali zohľadniť aj štrukturálne a politické prekážky, ktoré sa prejavili v bilaterálnych a multilaterálnych vzťahoch v posledných rokoch. Toto by malo byť súčasťou spoločného úsilia celej EÚ v rámci snahy zvyšovať svoj medzinárodný vplyv a posilňovať európsku vyjednávaciu pozíciu voči Číne. V rámci platformy 17+1 by mali stredoeurópske krajiny identifikovať spoločné záujmy, ktoré by sa mohli spoločne presadzovať voči Číne, a tak zmierniť asymetrickú výhodu Číny vo vyjednávaniach. Aktivity v rámci platformy 17+1 musia byť vždy v súlade so spoločnou politikou EÚ a nesmú viesť k podkopaniu jej cieľov.

Autori

Matej Šimalčík je výkonný riaditeľ Central European Institute of Asian Studies (CEIAS) v Bratislave.

✉ simalcik@ceias.eu

🐦 [@matejsimalcik](https://twitter.com/matejsimalcik)

Ivana Karásková, Ph.D., je zakladateľkou a vedúcou projektov MapInfluenCE a China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE) a výskumníčkou Asociácie pre medzinárodné otázky v Prahe.

✉ ivana.karaskova@amo.cz

🐦 [@ivana_karaskova](https://twitter.com/ivana_karaskova)

Barbara Kelemen je výskumníčkou Central European Institute of Asian Studies (CEIAS) v Bratislave a analytička The Risk Advisory Group v Londýne.

✉ kelemen@ceias.eu

🐦 [@KelemenBarbara](https://twitter.com/KelemenBarbara)

O MapInfluenCE

Táto publikácia vyšla pod záštitou projektu MapInfluenCE (predtým známy ako ChinfluenCE), ktorý mapuje čínsky vplyv v Česku, Poľsku, Maďarsku a na Slovensku.

Medzinárodne uznávaný projekt využíva nástroje akými je napríklad analýza médií ku zisteniu toho, kto a prečo vo vyšehradských krajinách tvaruje diškurz o Číne; mapovanie aktérov s cieľom odhaliť prepojenia medzi pro-čínskymi podnikateľmi a miestnymi politickými elitami; analýzu zmien v postojoch politických strán smerom ku Číne v Českom a Maďarskom parlamente počas posledných 30 rokov atď.

Vďaka rôznym výstupom (vo forme článkov, rozhovorov, výskumných správ, rôznych podujatí alebo brífingov) MapInfluenCE rozširuje a formuje expertnú i verejnú diskusiu o čínskom vplyve a aktivitách v regióne strednej Európy. Zistenia projektu boli rozsiahlo citované v európskych, amerických ako aj austrálskych médiách, spomenuté vo Výročnej správe za rok 2018 vydanéj US-China Economic and Security Review Commission alebo v správe Reportérov bez hraníc o zraniteľnosti médií. Výsledky boli prezentované v Európskom parlamente alebo pred delegáciou senátorov a kongresmanov z USA. Pôvodný prístup MapInfluenCE udal tón a inšpiroval novinárov, think tanky a mimovládne organizácie z regiónu i mimo neho, ktorí neskôr urobili podobné analýzy o mediálnom imidži Číny a udávaní agendy, využívajúc metodológiu a know-how tohto projektu.

Medzinárodný tím publikoval viac ako 20 policy paperov a briefingov v piatich rôznych jazykoch (anglický, český, poľský, maďarský a slovenský), publikoval články a bol citovaný v mnohých lokálnych a medzinárodných médiách ako napríklad Financial Times, Wall Street Journal, China Digital Times, Sydney Morning Herald, Politico Brussels Influence, Frankfurter Allgemeine Zeitung, Diplomat, Neue Zürcher Zeitung, Le Temps, Radio Free Europe atď.

Projekt MapInfluenCE bol vytvorený a je vedený Asociáciou pre medzinárodné otázky (AMO), mimovládnu organizáciou a think-tankom zameriavajúcim sa na zahraničnú politiku so sídlom v Prahe.

SLEDUJTE NÁS TU!

 www.mapinfluence.eu

#MapInfluenCE

O AMO

AMO je mimovládna organizácia založená v roku 1997 na účely výskumu a vzdelávania v oblasti medzinárodných vzťahov. Tento popredný zahraničnopolitický think-tank nie je spätý so žiadnou politickou stranou ani ideológiou. Svojou činnosťou podporuje aktívny prístup k zahraničnej politike, poskytuje nestrannú analýzu medzinárodného diania a otvára priestor pre fundovanú diskusiu.

NA DOSAHOVANIE SVOJICH CIEĽOV SA AMO PODIELA NA:

- formulovaní a zverejňovaní brífingov, akademických článkov a policy paperov,
- organizovaní medzinárodných konferencií, seminárov pre expertov, okrúhlych stolov a verejných debát,
- organizovaní vzdelávacích projektov,
- kritickom hodnotení a komentovaní aktuálneho diania pre miestnu a medzinárodnú tlač,
- vytváraní podmienok pre formovanie novej generácie expertov,
- podpore záujmu o medzinárodné vzťahy v širšom verejnom povedomí,
- spolupráci s podobnými miestnymi a medzinárodnými inštitúciami.

VÝSKUMNÉ CENTRUM AMO

Výskumné centrum AMO je popredný český think tank, neviazaný na žiadnu politickú stranu alebo ideológiu. Centrum svojimi aktivitami podporuje aktívny prístup k zahraničnej politike, poskytuje nezávislú analýzu aktuálneho politického diania a podporuje expertnú i verejnú debatu na tieto témy. Hlavným cieľom Výskumného centra je systematické sledovanie, analýza a komentovanie medzinárodných vzťahov so špeciálnym zameraním na českú zahraničnú politiku.

SLEDUJTE NÁS NA SOCIÁLNYCH SIEŤACH!

- www.facebook.com/AMO.cz
- www.twitter.com/AMO_cz
- www.youtube.com/AMOCz
- www.linkedin.com/company/AMOCz
- www.instagram.com/AMO.cz

O CEIAS

Central European Institute of Asian Studies (CEIAS) je nezávislý think tank s pobočkami v Bratislave (Slovensko), Olomouci (Česká republika) a Viedni (Rakúsko).

Hlavným cieľom CEIAS je šíriť poznatky o Ázii medzi akademikmi, akademičkami, odborníkmi a odborničkami v strednej Európe, ako aj mimo nej, a zároveň informovať verejnosť o stredoeurópskych aktivitách v Ázii.

Za týmto účelom CEIAS realizuje a publikuje vlastný výskum, organizujeme verejné semináre a konferencie, podporujeme vzdelávanie v oblasti relevantných ázijských tém a komunikuje s médiami.

Aktivity CEIAS sú zamerané najmä na medzinárodné vzťahy a bezpečnostné štúdiá vo východnej, juhovýchodnej, južnej a strednej Ázii. CEIAS spolupracuje s množstvom expertov a podobnými organizáciami v regióne i mimo neho.

AKTIVITY CEIAS MÔŽETE SLEDOVAŤ AJ NA SOCIÁLNYCH SIEŤACH

 www.facebook.com/CEIASeu

 twitter.com/CEIAS_eu

 www.instagram.com/ceias_eu

 www.linkedin.com/company/ceias-eu

Zdroje

- 1 V období 2017-2020 bol projekt známy pod názvom ChinfluenCE. Viac informácií o projekte je k dispozícii na www.mapinfluence.eu.
- 2 Jarol B. Manheim. *Strategic Public Diplomacy and American Foreign Policy: The Evolution of Influence*. Oxford: Oxford University Press, 1994.
- 3 Manheim zvyrazňuje 4 druhy vzťahov: (1) medzivládne (government-to-government); (2) diplomatické (diplomat-to-diplomat); (3) medziľudské (people-to-people) a (4) vzťahy medzi zahraničnou vládou a miestnou verejnosťou (government-to-people). Manheim tvrdí, že prvé dva vzťahy sú tradičnými formami diplomacie a zvyšné dva predstavujú verejnú diplomaciu. Manheim však presne nedefinuje akú podobu má mať zapojenie verejnosti.
- 4 Tabuľka uvádza príklady metódy „cukru a biča“ v strednej Európe. Nejde však o úplný zoznam zahŕňajúci všetky druhy nástrojov, ktoré Čína používa. Sú známe aj ďalšie prostriedky, ktoré sú Čínou používané v zahraničí (napr. postihovanie akademických pracovníkov, využívanie študentských organizácií na ovplyvňovanie akademickej obce, spotrebiteľské bojkoty zahraničného tovaru a pod.), a ktoré Čína v regióne strednej Európy (zatiaľ) nepoužila.
- 5 Rudolf Fürst & Gabriela Pleschová, „Czech and Slovak Relations with China: Contenders for China's Favour“, *Europe Asia Studies* 62(8), 2010.
- 6 Ibid.
- 7 Matthew Reynolds, „Once a Backwater, Slovakia Surges“, *New York Times*, 28. december 2004. <https://www.nytimes.com/2004/12/28/business/worldbusiness/once-a-backwater-slovakia-surges.html>.
- 8 Juraj Sipko, „The Global Recession and its Implications for the Slovak Economy“, PDF. <http://www.hospodarskyklub.sk/docs/Sipko/100427.pdf>.
- 9 Richard Turcsányi & Matej Šimalčík, „Slovak policy towards China is built on empty words“, *The New Federalist*, 4. október 2018. <https://www.thenewfederalist.eu/slovak-policy-towards-china-is-built-on-empty-words>.
- 10 Richard Q. Turcsányi, *Postavenie a možnosti spolupráce Slovenska s Čínou v rámci platformy 16+1*, Bratislava: Inštitút ázijských štúdií/CENAA, 2016. <http://www.asian.sk/wp-content/uploads/2016/04/Postavenie-a-moznosti-SR-voci-Cine.pdf>.
- 11 Gabriela Pleschová & Rudolf Fürst, „Mobilizing Overseas Chinese to Back Up Chinese Diplomacy: The Case of President Hu Jintao's Visit to Slovakia in 2009“, *Problems of Post-Communism* 62(1), 2015.
- 12 Protest je detailnejšie diskutovaný v časti o vzťahoch medzi čínskou vládou a slovenskou verejnosťou.
- 13 Richard Q. Turcsanyi, „Slovakia's Overdue China Strategy“, *The Diplomat*, 3. november 2017, <https://thediplomat.com/2017/11/slovakias-overdue-china-strategy/>.
- 14 Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, *Hospodárska spolupráca medzi SR a Čínou*, PDF. https://www.mzv.sk/documents/10182/1677593/Hospodarska+spolupraca+medzi+SR+a+Čínou_priloha_1.pdf; „Vice Premier Hui Liangyu Meets with Slovak President Gasparovic“, Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 16. február 2013 https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjw_663304/zzjg_663340/xos_664404/gjlb_664408/3225_664752/3227_664756/t1014367.shtml.

- 15 Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, Hospodárska spolupráca medzi SR a Čínou, PDF. https://www.mzv.sk/documents/10182/1677593/Hospodárska+spolupráca+medzi+SR+a+Čínou_príloha_1.pdf.
- 16 Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, „Rokovania s ČLR pokračujú ďalej“, 31. júl 2013. <http://www.mpsr.sk/?navID=1&id=7818>.
- 17 Matej Šimalčík, „Slovensko-čínske vzťahy bez vízie“, CEIAS, 20. august, 2019. <https://ceias.eu/sk/%EF%BB%BFslovensko-cinske-vztahy-bez-vizie/>.
- 18 „The 2nd China-CEEC Conference on Innovation Cooperation Held in Bratislava of Slovakia“, Belt and Road Alliance for Collaborative Innovation & Technology Transfer, 27. novemeber 2011. <http://www.jittc.org/beltandroaden/browse/AboutTheLeagueController/detail?id=14>.
- 19 Mirek Tóda, „Lajčák prekážal USA a Británii, dostal hlasy Ruska a Číny“, Denník N, 6. október 2016 <https://dennikn.sk/577043/preco-dostal-Lajčák-dve-cervene-karty/>.
- 20 Ministerstvo zahraničných vecí a Európskych záležitostí Slovenskej Republiky, „M. Lajčák rokoval s čínskym rezortným partnerom“, 10 júl 2019. [http://sk.chineseembassy.org/slo/xwtd/t1246407.htm](https://www.mzv.sk/aktuality/rss/rss-zoznamy/-/asset_publisher/9BNBrxv9s4iR/content/m-Lajčák-rokoval-s-cinsky-m-rezortnym-partnerom;Veľvyslanectvo Čínskej ľudovej republiky v Slovenskej Republike, „Veľvyslanec ČLR v SR Pan Weifang na stretnutí s podpredsedom vlády a ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslavom Lajčákom“, 17. marec 2015. <a href=); Xu Xiaolei, Ma Jianguo, „Interview: Outgoing UN General Assembly president cautions against undermining multilateralism“, Xinhua, 16 september 2018. http://www.xinhuanet.com/english/2018-09/16/c_137470383.htm.
- 21 TASR, „Lajčák Talks Slovak-Chinese Cooperation with Wang Yi in Beijing“, News Now, The new agency of the Slovak Republic, 4. júl 2016. <https://newsnow.tasr.sk/foreign/Lajčák-talks-slovak-chinese-cooperation-with-wang-yi-in-beijing/>.
- 22 Mojmir Prochazka, „Dalai Lama meets President Andrej Kiska“, Radio Slovakia International, 17. október 2016. <https://enrsi.rtvs.sk/articles/news/118301/dalai-lama-meets-president-andrej-kiska>.
- 23 Ben Blanchard, „China says to retaliate after Slovak president meets Dalai Lama“, Reuters, 17 október 2016, <https://www.reuters.com/article/us-china-slovakia-dalailama-idUSKBN12H0U0>.
- 24 TASR, „Fico: Sino-Slovak relations getting back to normal following a cool off“, The Spectator, 27. november 2017, <https://spectator.sme.sk/c/20705412/fico-sino-slovak-relations-getting-back-to-normal-following-a-cool-off.html>.
- 25 Matej Šimalčík, „Čínske omyly súdruha Blahu“, Týždeň, 18. júl 2019. <https://www.tyzden.sk/svet/57078/cinske-omyly-sudruha-blahu/>.
- 26 Matej Šimalčík, „Medzi vyjadreniami poslanca Blahu a čínskou propagandou sú len minimálne rozdiely“, CEIAS, 31. august 2019. <https://ceias.eu/sk/medzi-vyjadreniami-poslanca-blahu-a-cinskou-propagandou-su-len-minimalne-rozdiely/>.
- 27 „Matečná vyčíta Čaputovej Čínu. Vzťahy to neohrozí, reaguje palác“, TA3, 12. júl 2019. <https://www.ta3.com/clanok/1159608/matecna-vycita-caputovej-cinu-vztahy-to-neohrozi-reaguje-palac.html>.
- 28 „Foreign Ministry Spokesperson Geng Shuang's Regular Press Conference“, Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 11. júl 2019. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/2511_665403/t1680414.shtml.
- 29 „China-CEEC Ruling Parties Roundtable Held in Beijing“, International Department of CPC Central Committee, 18. november 2019. https://www.idcpc.org.cn/english/news/201912/t20191201_102057.html.

- 30 Filip Šebok, „The curious case of the China-loving Slovak parliamentarian Ľuboš Blaha“, China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE), 26. august 2019, <https://chinaobservers.eu/the-curious-case-of-the-china-loving-slovak-parliamentarian-lubos-blaha/>.
- 31 „Konceptia rozvoja hospodárskych vzťahov medzi Slovenskou republikou a Čínskou ľudovou republikou na roky 2017 – 2020“, Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, 7. apríl 2017, <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/LP/2017/203>.
- 32 Lucia Husenicová, Kristína Kironská, Filip Šebok, Matej Šimalčík, Richard Q. Turcsányi, Potenciál novej hodvábnej cesty pre Slovensko, Bratislava: Inštitút ázijských štúdií, 2019, https://ceias.eu/wp-content/uploads/2019/01/20190102_BRI_PP_FINAL.pdf.
- 33 Vladimír Šnidl, „Šéf bratislavského letiska: Nemáme ani vlastný hangár, zachrániť nás môžu Číňania“, Denník E, 6. september 2016, <https://e.dennikn.sk/551829/sef-bratislavskeho-letiska-nemame-ani-vlastny-hangar-zachranit-nas-mozu-cinania/>; Martin Majerniček, „Číňania majú v Bratislave investovať do letiska“, Pravda, 8. november 2011, <https://ekonomika.pravda.sk/ludia/clanok/410286-cinania-maju-v-bratislave-investovat-do-letiska/>.
- 34 „Bratislavský kraj chce hlbšiu odbornú spoluprácu s čínskym Šanghajom“, TASR, 12. október 2015, <https://www.teraz.sk/bratislavsky-kraj/bsk-chce-prehbit-spolupracu-sanghaj/160295-clanok.html>.
- 35 Hana Danová, „Čínska provincia Zhejiang je novým partnerom“, Tlačová správa Žilinského samosprávneho kraja, 20 november 2012. <https://www.zilinskazupa.sk/sk/aktuality/aktuality/cinska-provincia-zhejiang-je-novym-partnerom.html>.
- 36 „Partnerské mesto Provincia Hebei (Čína)“, Prešovský samosprávny kraj, tlačová správa, 29. jún 2016. <https://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/medzinarodna-spolupraca/bilateralna-spolupraca/provincia-hebei-cina/>.
- 37 《唐山共识》：从10个方面推进中国—中东欧国家合作, Veľvyslanectvo Čínskej ľudovej republiky v Severnom Macedónsku, 18. jún 2016, http://mk.china-embassy.org/chn/xwtd/t1373354.htm?fbclid=IwAR1QdxC-J0n-058FD-ZsxYCVzby4JFVVMQEfZpEPuuvYWg8YsOmRX_QJ89q0.
- 38 „Partnerské mestá“, BanskáBystrica.sk, <https://www.banskabystrica.sk/zivot-v-meste/o-meste/partnerske-mesta/>.
- 39 „Twin cities of the city of Košice“, Košice.sk, <https://www.kosice.sk/city/twin-cities-of-the-city-of-kosice>.
- 40 „Chang-chun“, Žilina.sk, <http://www.zilina.sk/co-sa-urobilo/244/>.
- 41 „Štátny tajomník rezortu diplomacie Martin Klus prijal čínskeho veľvyslanca Sun Lijie“, Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, 26. marec 2020. https://www.mzv.sk/aktuality/detail/-/asset_publisher/Iw1ppvnScIPx/content/statny-tajomnik-rezortu-diplomacie-martin-klus-prijal-cinskeho-velvyslanca-sun-lijie.
- 42 „Lietadlo z Číny, ktoré prišlo pre pomoc v súvislosti s koronavírusom, odletelo“, Postoj, 8. február 2020, <https://www.postoj.sk/51415/lietadlo-z-ciny-ktore-prislo-pre-pomoc-v-suvislosti-skoronavirusom-odletelo>.
- 43 E-mailová komunikácia autora s predstaviteľom Bratislavského kraja.
- 44 Konfúciiov inštitút v Bratislave, <http://konfucius.sk/sk/uvod/>.
- 45 Konfúciiov inštitút pri Univerzite Komenského v Bratislave. <https://konfuciovinstitut.sk/>.
- 46 Konfúciiov inštitút pre obchod pri Univerzite Mateja Bela, Univerzita Mateja Bela, <https://www.cib.umb.sk>.
- 47 „Confucius Institutes under scrutiny in UK“, European Interest, 20. február 2019. <https://www.europeaninterest.eu/article/confucius-institutes-scrutiny-uk/>.
- 48 Osobné pozorovanie autora.
- 49 Vid' <https://gmkkbb.edupage.org/>.

- 50 Viď zmluva publikovaná v Centrálnom registri zmlúv: <https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=4274369&l=sk>.
- 51 Viď zmluva publikovaná v Centrálnom registri zmlúv: <https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=2351845&l=sk>. Ďalej aj „Žilinská univerzita a Huawei – výnimočné partnerstvo budúcnosti“, Žilinská univerzita, 17. máj 2017, <https://www.uniza.sk/index.php/verejnost/uniza-a-media/tlacove-spravy/1869-zilinska-univerzitaa-huawei-vynimocne-partnerstvo-buducnosti>.
- 52 Erik Stríž, „Huawei a ministerstvo školstva SR uzatvorili vzdelávací projekt Seeds for Future 2016“, 3Digital, 16. november 2016, <https://3digital.sk/huawei-a-ministerstvo-skolstva-sr-uzatvorili-vzdelavaci-projekt-seeds-for-future-2016/>.
- 53 Viď zmluvy publikované v Centrálnom registri zmlúv: <https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=2683972&l=sk>; <https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=3175135&l=sk>.
- 54 Viď <https://www.tyzdenvedy.sk/>.
- 55 Viď zmluva zverejnená v Centrálnom registri zmlúv: <https://www.crz.gov.sk/index.php?ID=3447017&l=sk>.
- 56 Ana Swanson & Paul Mozur, „U.S. Blacklists 28 Chinese Entities Over Abuses in Xinjiang“, New York Times, 7. október 2019. <https://www.nytimes.com/2019/10/07/us/politics/us-to-blacklist-28-chinese-entities-over-abuses-in-xinjiang.html>.
- 57 „Nové spoločné výskumné centrum SAV a NPU“, Slovenská akadémia vied, 4. jún 2019. https://www.sav.sk/?doc=services-news&source_no=20&news_no=8278&lang=en&lang_change=sk.
- 58 „Northwestern Polytechnical University“, China Defence Universities Tracker, 27. november 2019. <https://unitracker.aspi.org.au/universities/northwestern-polytechnical-university/>.
- 59 Richard Q. Tuscányi & Matej Šimalčík, Čína na Slovensku: Sme pripravení na budúcnosť?, Bratislava: CEIAS, 2018. https://ceias.eu/wp-content/uploads/2018/05/AMO_cina-na-slovensku-sme-pripraveni-na-buducnost.pdf.
- 60 Lin Lin, „Odpoveď Číny na otázky doby: budovanie globálnej komunity zdieľanej budúcnosti“, Trend, 25. apríl 2018, <https://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-2018/cislo-17/odpoved-ciny-na-otazky-doby-budovanie-globalnej-komunity-zdielanej-buducnosti-2.html>.
- 61 Ibid.
- 62 Ján Učeň, „Čínska ekonomika chce silnejšie korene“, Trend, 25. apríl 2018. <https://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-2018/cislo-17/cinska-ekonomika-chce-silnejsie-korene-2.html>.
- 63 Matej Šimalčík, „China’s fight against erroneous opinions“, CHOICE, 3. september 2019. <https://chinaobservers.eu/chinas-fight-against-erroneous-opinions/>.
- 64 „驻斯洛伐克大使在斯主流杂志发表涉港署名文章“ [Veľvyslanec na Slovensku publikoval podpísaný článok o Hongkongu v mainstreamovom slovenskom časopise]. Sina, 21. august 2019, <https://news.sina.com.cn/c/2019-08-21/doc-ihytcitn0882201.shtml?fbclid=IwAR05h-Btu5cuW8QPWevkd2xj0LDajbziBHdACFvkdnCXPk5REeYebO6ZPA>.
- 65 „Weibo reports robust Q2 growth“, Xinhua, 20. august 2019, http://www.xinhuanet.com/english/2019-08/20/c_138323288.htm.
- 66 Matej Šimalčík, „China’s fight against erroneous opinions“, CHOICE, 3. september 2019, <https://chinaobservers.eu/chinas-fight-against-erroneous-opinions/>.
- 67 Samuel Wade, „Minitrue: To foreign media, on HK coverage“, China Digital Times, 23. august 2019, <https://chinadigitaltimes.net/2019/08/minitrue-to-foreign-media-on-hong-kong-coverage/>.
- 68 Gabriel Kuchta, „Penta and Chinese CEFC file binding offer for TV Markíza“, Slovak Spectator, 20. december 2017, <https://spectator.sme.sk/c/20723351/penta-and-chinese-cefc-file-binding-offer-for-tv-markiza.html>.

- 69 Richard, Turcsányi, Ivana Karásková, Tamás Matura, Matej Šimalčík, „Followers, Challengers, or By-Standers? Central European Media Responses to Intensification of Relations with China“, *Intersections: East European Journal of Society and Politics* 5(3), 2019.
- 70 中国驻斯洛伐克使馆 Čínske veľvyslanectvo na Slovensku (@ChinaEmbSVK), Twitter, 20. marec 2020, <https://twitter.com/ChinaEmbSVK/status/1241057201772539915>.
- 71 „驻斯洛伐克使馆致信驳斥斯《经济报》不当涉华言论“, Čínske veľvyslanectvo na Slovensku, 20. marec 2020, <http://sk.china-embassy.org/chn/sgxx/dongtai1/t1758420.htm>.
- 72 Ľuboš Blaha (@LBlaha), Facebook, 28. marec 2020, https://www.facebook.com/LBlaha/posts/2581833862055177?__tn__=K-R.
- 73 Ľuboš Blaha (@LBlaha), Facebook, 26. marec 2020, <https://www.facebook.com/LBlaha/photos/a.2052950104943558/2580021725569724/?type=3&theater>.
- 74 Ľuboš Blaha (@LBlaha), Facebook, 17. marec 2020, <https://www.facebook.com/LBlaha/posts/2571760299729200>.
- 75 Dušan Mikušovič, „Fico karhal Matoviča, že nelichotí Číne, a konšpiroval, že za epidémiami sú biznisové záujmy“, *Denník N*, 27. marec 2020, <https://dennikn.sk/1825057/fico-karhal-matovica-ze-nelichoti-cine-a-konspiroval-ze-za-epidemiami-su-biznisove-zaujmy/>.
- 76 „China's Discovery of Central Europe“, Slovak Foreign Policy Association, 2016, <http://www.sfpa.sk/publication/chinas-discovery-of-central-europe/>.
- 77 Gabriela Pleschová, Rudolf Fürst, „Mobilizing Overseas Chinese to Back up Chinese Diplomacy: The Case of President Hu Jintao's Visit to Slovakia in 2009“, *Problems of Post-Communism* 62(1), 2015.
- 78 Andrea Turčanová (@andreaturcanova.sk), Facebook, 30. december 2019, <https://www.facebook.com/andreaturcanova.sk/posts/2439418899632266>.
- 79 „中国红十字会接受民间捐款捐赠渠道“, Čínske veľvyslanectvo na Slovensku, 29. január 2020, <http://sk.chineseembassy.org/chn/sgzxtz/t1736879.htm>.
- 80 „斯洛伐克众侨领组织捐赠活动助力中国抗“疫”“, *中国桥网* · 13. február 2020, <http://www.chinaqw.com/hqhr/2020/02-13/245724.shtml>.
- 81 „新浪财经, “斯洛伐克华人青年联合商会分两批·共捐赠52000只口罩“, 2. február 2020, <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1657426136092580547&wfr=spider&for=pc>.
- 82 Univerzitná nemocnica Bratislava (@UNBratislava), Facebook, 14. august 2020, <https://www.facebook.com/UNBratislava/posts/2787714304792313>.
- 83 Vid <https://blockchaincoe.org/members/>.
- 84 Martina Raábová, „Swan si požičal od Bank of China, založil celú svoju sieť“, *SME*, 1. jún 2017, <https://ekonomika.sme.sk/c/20547983/swan-si-pozical-od-bank-of-china-zalozil-celu-svoju-siet.html>.
- 85 Juraj Procházka, „4ka uvádza 5G technológiu ako prvá na Slovensku“, *Denník N*, 10. júl 2019, <https://techbox.dennikn.sk/temy/4ka-uvadza-5g-technologie-ako-prva-na-slovensku/>.
- 86 Xénia Makarová, „J&T a jeho čínsky príbeh má verziu 2.0“. *Trend*, 21. jún 2018, <https://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-2018/cislo-25/j-t-a-jeho-cinsky-pribeh-ma-verziu-2-0.html>.
- 87 „Česká národná banka odmietla predaj podielu v J&T čínskej CEFC.“ *Teraz.sk*, 4. január 2018, <https://www.teraz.sk/najnovsie/cnb-odmietla-predaj-podielu-v-jt-cinskej/301004-clanok.html>.
- 88 Lukáš Kvašňák. „Číňanom v problémoch požičala aj Poštová banka.“ *Trend*, 4. jún 2018, <https://www.etrend.sk/firmy/v-uveroch-pre-problemovych-cinanov-je-namocena-aj-postovka.html>.

- 89 Ivana Karásková et al. *China's Sticks and Carrots in Central Europe: The Logic and Power of Chinese Influence*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2020, <https://mapinfluence.eu/en/chinas-sticks-and-carrots-in-central-europe-the-logic-and-power-of-chinese-influence/>.
- 90 Matej Šimalčík & Lucia Holländer, *Investície a národná bezpečnosť: Ako sa brániť pred bezpečnostnými rizikami čínskych investícií?*, Bratislava: CEIAS, 2020. <https://ceias.eu/sk/ako-sa-branit-pred-bezpecnostnymi-rizikami-cinskyh-investicii/>.

